

# VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS  
LITHUANIAN NEWSPAPER  
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608  
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXIX Nr. 12

KETVIRTADIENIS, BIRŽELIO (JUNE) 8, 1989

KAINA 25¢

## Kasdien

Apie krizes  
Panama ir . . .  
Dabar įdomu  
Suvenyrai kitokie

Sunkią pereinamąją padėtį vadiname krize. Pavyzdžiui, kilusio nedarbo sunkią pereinamąją padėtį, kilusių sąsūrų sunkią pereinamąją padėtį — krašto ekonomikos apslūgio, valdžios braškėjimo, karo, ir t.t.

Tarp Rytų ir Vakarų yra taikos padėtis, bet Amerikai ji yra sunki. Kai kurie sąjungininkai rimtai ragina Washingtoną tartis su Maskva dėl branduolinių raketų ir paprastos ginkluotės problemų išsprendimo. Tuo tarpu reakcinės jėgos su konservatoriais Washingtonui įrodinėja, jog M. Gorbačiovas valdžioje ilgai neišsilaikys, o dar be to, susitarimas gali privesti prie branduolinio ginklo likvidavimo pasaulyje.

Vadinasi, tarp Rytų ir Vakarų taikos padėtis Washingtonui sukėlė krizę. Arba kitaip — eis per dvaro kiemą gaus mušti, neis irgi gaus . . .

Panamoje rinkimai buvo tokie, kokių Manuel Noriega norėjo. Kad jie bus tokie, prez. Bush iš anksto žinojo, nes Panamoje, per kurią yra iškastas Amerikos interesams kanalas, švartų rinkimų niekad nebuvo.

Kasgi yra tas Noriega? Iki susipykimo su Amerikos interesais, jis buvo Washingtono žmogus. Dirbo CIA organizacijai ir buvo laisvas prekiauti narkotikais, kas jį padarė neeiliniu milijonierium, o kai praturtėjo — Washingtonui parodė špva!

Su nepaklusnia demokratine Grenada Washingtonui buvo lengva susidoroti, su Panama — kitas reikalas. Nors už Grenadą didesnė, bet palyginus su milžinu Amerika — yra uodas, bet Noriegos vadovaujama gali skaudžiai įgelti kanalo interesams.

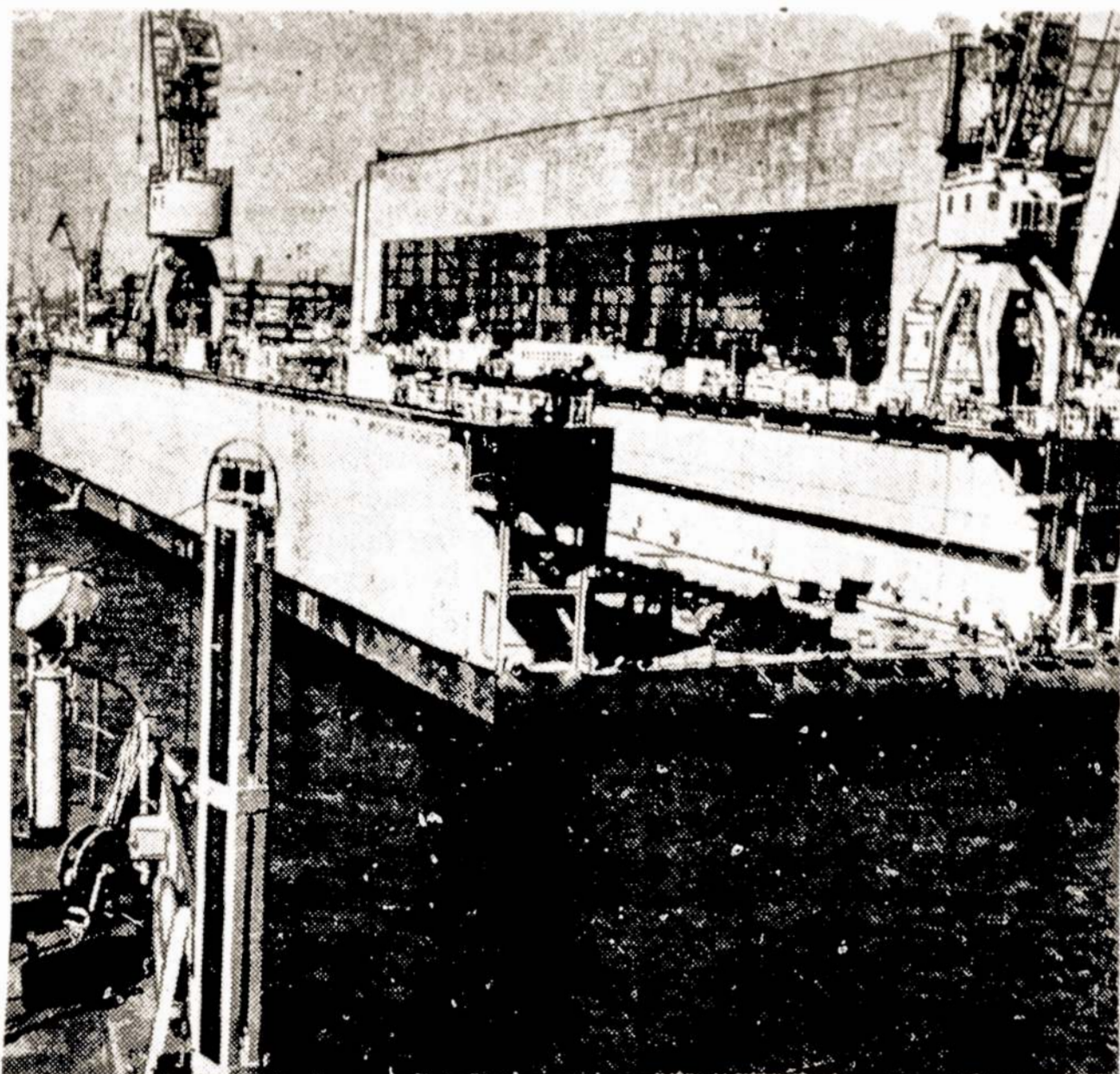
Nelengva Washingtonui su užantyje užsiaugintu kovoti . . .

Kai kurie svečiai iš Lietuvos pasakoja, kad Lietuvoje dabar gyventi įdomu. Pertvarkos liudij sukelė organizuoti, demonstruoti, diskutuoti, rodyti savo protus. Žmonių nuotaikos gyvos, aktyvios.

Kad taip yra, nėra ko stebėtis. Nuo fašistinio Smetonos perversmo 1926 metų rudens liudis neturėję demokratinių laisvių, turėjo gyventi uždarytomis burnomis, prikandomis liežuvį. Dabar kas kita, ginčykitės, kalbėk kaip išmanai, netgi ir už valdžios bei kompartijos kritikavimą neareštuos.

Tokių laisvių neragavusiems smagu, kaip atėjus pavasariui.

Kalbant apie suvenyrus iš Lietuvos. Anksčiau svečiai bei turistai iš Lietuvos atveždavo suvenyrų, daugiausia odos gaminių, drožinių, seramikos daiktelių, na, vienas



Klaipėdos "Baltijos" laivų statyklos pastatyti plaukiojantys dokai gerai vertinami įvairiose pasaulio šalyse. Neseniai čia baigtas statyti autonominis 4,500 tonų keliamosios galios plaukiojantis dokas Kubai. Tai ketvirtas toks dokas šios šalies remontininkams. Šiuo metu dokas jau perduodamas užsakovams.  
B. Aleknavičiaus nuotr.

## VILNIUS IŠ PAUKŠČIO SKRYDŽIAUS

Iš bet kurios pusės važiuojant prie Lietuvos Respublikos sostinės, jau už keliasdešimt kilometrų matyti naujojo Vilniaus televizijos bokšto smailė. Žvelgiant į šį aukščiausią Lietuvos statinį (vis dėlto — 326 metrai 47 centimetrai), norisi prisiminti visą Lietuvos televizijos istoriją: ir kelių dešimtmečių senumo, ir tik kelerių metų. Naujasis televizijos bokštas Vilniuje yra geriausias Lietuvos televizijos istorijos simbolis.

Pirmosios televizijos laidos Tarybų Lietuvoje pradėtos transliuoti 1957 metų gegužės švenčių dienomis, pastaciūs programinį centrą Vilniuje su 180 metrų aukščio bokštu. Pirmaisiais televizijos vystymosi metais pastatytos stotys buvo skirtos transliuoti tik vieną juodai baltą programą.

1967 metais į Respubliką atėjo Centrinės televizijos spalvotosios laidos, o 1974 metais jas pradėjo transliuoti ir Lietuvos televizijos studija. 1977 metais į Respubliką atėjo ketvirtoji Centrinės televizijos programa, tačiau ją gali matyti tik nedidelė Respublikos gyventojų dalis.

Šio dešimtmečio pradžioje buvo pastatytas naujas Lietuvos respublikinis radijo-televizijos perdavimo centras, kuris išplėtė ir užtikrino priėmimo zoną iki 100 kilometrų, išplėtė televizijos perdavimo tinklą Respublikoje, pageri-

kitas ir gintaro.

Dabar atveža visiškai kitokių; spalvotų tautos trimis spalvomis, su Vytimi, Gedimino stulpais ir kitokia simbolika. Kai žmogus palygini su anais, dabar suvenyrai linksmesni, gyvensi, nebe taip paniūrę, tykūs.

S. J. Jokubka

## NERINGOS" ŽAISLAI NIURNBERGE

Niurnberge praėjusioje pasaulyje žaislų mugėje pirmą kartą savo produkciją demonstravo „Neringos“ kultūrinių prekių susivienijimo kolektyvas.

— Tokią galimybę mums atvėrė su Lenkijos žaislų kooperatyvų sąjunga sudaryta bendradarbiavimo sutartis, — papasakojo, išvykdamas į Niurnbergą, aerouoste susirinkusiems žurnalistams susivienijimo generalinis direktorius Algimantas Matulevičius. — Savo partneriams mes perdavėme įrengimus ir technologiją gaminti Lenkijoje labai populiarių žaislinių ekskavatorių, o Olecko žaislų gamykla mums ėmė tiekti minkštiems žaislams kimšti skirtą elano vatą. Kitokie užpildai, kuriuos naudojame iki šiol, neatitinka pasaulinių standartų, nes lengvai dega.

Vilniečiai garsiausioje pasaulio žaislų mugėje demonstruos du šimtus naujausių gaminių. Asortimentas platus, bet neringiečiai turi iš ko pasirinkti — vien pernai pradėta gaminti kelios dešimtys naujų žaislų. Tarp jų daugumą sudaro žaislai iš kailio, medžio, tačiau kooperatiniais pagrinčiais su lenkais jau imta leisti seriją automobilių, su čekais — netgi radiju valdomus, o taipogi praplėstas plastmasinių ir plastizolinių žaislų asortimentas. Naujausi gaminiai Kalėdų išvakarėse buvo patiekti į Seremetjevo-2 aerouosto prekybos tinklą ir per kelias dienas buvo išpirkti. Šis bandymas patikrinti pasaulinės rinkos reikalavimų atitikimą — daug žadantis.

Vilniečiai parodoje numato ne tik sudaryti kontraktus tiekti savo žaislus, bet ir pasirinkti naujausios žaislų gamybos technologijos pavyzdžių, pasitelkti į pagalbą pasaulines firmas. **Jurgis Mikellionis**

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nenuoširdus.

V. Kubanevas

Įkomponuoti bugno pavidalo pastate, juosiančiame bokšto kamieną ir pakeltame nuo žemės paviršiaus per keturis metrus. Čia taip pat įrengtos darbininkų buitines patalpos, spaudos bei suvenyrų kioskai, konferencijų salė.

Bokštą su inžineriniu-techniniu radijo ir televizijos centro pastatu jungia 80 metrų požeminė galerija. Tai padaryta ne šiaip sau — ji užtikrina saugų praėjimą į bokštą.

„Pakilkime liftu į „Paukščių taką“ ir įsitaisykime prie jaukaus staliuko. Nereikia net eiti ratu palei stiklinę sieną — apžvalgos aikštelė su kavine apsisuka per valandą aplink savo ašį. Tad maloniai su draugais besišnekučiuojant, galima stebėti ir nuostabią, pamažu besikeičiančią Vilniaus ir jo apylinkių panoramą. Stebėti, kaip pavakare ima degtis pavieniai žiburiai, kol vakare aplink išsilieja išsita šviesų jūra.

O tuo metu iš virš jūsų galvų iškilusio metalinio stiebo skrieja signalai, kurie Lietuvos gyventojų televizoriuose įžiebta žydruosius ekranus.

K. Norkus

## VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.  
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00; Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the  
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

### Lietuvoje atsirado raketierių mafija

Lietuvoje pertvarka daugiau ar mažiau atvėrė duris privatiškiems bizniamis bei individualinei darbo veiklai. Pavyzdžiui, taksiferaai nebedirba už algas, individualūs amatininkai taip pat gali nebedirbti, organizuojasi įvairūs bizniai bei individualinei darbo veiklai kooperatyvai ir panašiai. Nors šie privatiški bizniai turi kapitalistinį atspalvį, bet socialistinės demokratijos rėmuose negali būti tokie plėšrūs kaip pas mus kapitalo šalyse.

Kaip taisyklė, ten kur yra privatiški bizniai bei kitokie užsiėmimai, ten yra ir jiems gimininga raketierių mafija.

Iki šiol Lietuvoje apie raketierių mafijas nebuvo girdėti. Nebuvo girdėti netgi ir buržuazijos valdymo metais. Dabar, atsiradus privatiškiems biznio kooperatyvams, ir netgi stambiems, atsirado ir raketierių mafija.

Kaip spauda praneša, Kaune jau pavyko susekti pirmąją Lietuvos istorijoje raketierių grupę, kuri vertė privatišku bizniu užsiimančius piliečius mokėti jai duoklę ir ne bet kokią, o kelis kartus ir net keliolika kartų didesnę, palyginus su gaunamomis valstybinėmis algomis.

Grupės buvo suimti vienuolika raketierių! Kaip papasakojo žurnalistui Viktorui Armaliui Vidaus reikalų ministerijos surengtame brifinge tarybos valdybos viršininkas Justinas Vasiliauskas, iš suimtųjų paleisti septyni, bet keturi, matyt, jau tikrai susilauks teismo ir kaltinimo, ne tik už pinigų ėmimą prievartos būdu, bet ir už šaltojo ginklo laikymą, sprogtamųjų įtaisų gamybą, dokumentų klastojimą.

Tai tik pradžia. Tenka laukti ir daugiau panašių blygybių, kurios lydi privatiškus biznius, privatiškus kooperatyvus, kompanijas bei nuosavybes. Gyvenantys kapitalo šalyse jas žinome ir netgi ant savo kailio jaučiame. Tačiau, kaip atrodo, Lietuvoje su mafija ir kitokiomis blygybėmis bus dorojamasi kitaip negu pas mus. Kaip tame brifinge tarybos valdybos viršininkas pabrėžė, kad prieš organizuotą nusikaltimą galima kovoti tik organizuotai. Kol kas jaučiame labai didelę visuomenės paramą, — sakė jis, — Kaune jau įvyko raketierių problemai ir kovai su ja skirtas respublikos kooperatinių asociacijos plenumas, kuriame buvo aptartos priemonės, sąvoka su milicijos ir tarybos organais, kad būtų galima sėkmingai sutelkti prieš raketierius kovoti.

### Naujoviškas kreditas ir piliečio pinigine

Valstybinės statistikos duomenimis, Lietuvos gyventojų indėliai Taupomojo banko kasose beveik 6 milijardai rublių. Žodžiu, pinigai lyg ir ne deficitas, jei tiek jų neišleista, na, o investuoti jas į akcijas, paversti kapitalu kol kas dar nėra galimybių. Tačiau dar pagvildenkime statistiką. Suma, tenkanti vienam Lietuvos gyventojui, — tai 1471 rublio indėlis, na, o vidutinis vieno indėlio dydis — 2220 rublių. (Tai — 1988 metų duomenys.) Palyginkime šiuos du paskutinius skaičius su kainomis — lengvasis automobilis kainuoja nuo penkių iki dešimties tūkstančių rublių, spalvotas televizorius — per septynis šimtus rublių, neblogas svetainės baldų komplektas — pusantro—du tūkstančius... Tad stambesnę pirkinių iš karto įsigyti ne kiekvienas gali. Na, o jeigu jo reikia šią dieną, bet ne po metų... Ką daryti? Ypač jaunoms šeimoms. Būtent dėl tos priežasties egzistuojanti gyventojų kreditavimo sistema buvo aštriai kritikuojama.

Ar yra kokių naujienų? Ar bankininkai bei finansistai atsizvelgė į dienos aktualijas? „Norite ką nors naudingo įsigyti, o neturite santaupų? Žinokite: Taupomojo banko įstaigos teikia indėlininkams trumpalaikius kreditus pramoninėms prekėms, parduodamoms išsimokėtinai, įsigyti“ — tokio turinio skelbimai pasirodė periodikos informacinėse skiltyse. Toks kreditavimas — ištis naujo-

vė. Iškart gali įsigyti stambesnę pirkinių ir nereikia ieškoti gero pažįstamo, kuris tau paskolintų trūkstantą sumą. Pasiteiravau prekybos įstaigose, ar kas perka naujoviško kredito sąlygomis, ir ką? Pasirodė, kad išsamiausia informaciją galėjo suteikti baldų parduotuvės: naujakuriai ypač mielai naudoja si kreditu, įsigydami baldus, pianinus savo atžaloms, šaldytuvus, Na, o įkurtuvių dabar daug, nes visomis išgalėmis įgyvendinama socialinė programa, pagal kurią kiekvienai šeimai numatyta suteikti atskirą butą.

Tačiau dar grįžkim prie naujosios Taupomojo banko paslaugos. Kokios kreditavimo sąlygos? Vilniaus miesto centriniam Taupomojo banko skyriuje mane painformavo taip: kreditas duodamas asmenims, kurie ne mažiau kaip vienerius metus laiko savo indėlius pas juos arba gauna atlyginimus per minėto banko įstaigas. Kreditas teikiamas pagal indėlininko nuolatinę gyvenamąją vietą, ilgiausias atsiskaitymo terminas — treji metai, o maksimali suma — du tūkstančiai rublių, tačiau ji neturi viršyti aštuonių mėnesių darbo užmokesčio arba pensijos, stipendijos dydžio. Kreditas išduodamas Taupomojo banko atsiskaitomaisiais čekiais, už kuriuos prekių galima įsigyti visos Lietuvos valstybinės ir kooperatinės prekybos parduotuvėse. Si naujovė neabejotinai labai pravars jaunoms šeimoms. **Antanas Arlauskas**

## SVEIKINA REDAKTORIŲ S. J. JOKUBKA

### Kablegramomis

ELTOS kolektyvo vardu nuoširdžiai sveikinu garbingo 80 metų jubiliejaus progą. Agentūros žurnalistai didžiuojasi, kad daugelį metų buvo ir dabar yra jūsų redaguojamos „Vilnies“ autoriai. Daugelis eltiečių prisimena dienas, praleistas su Jumis Vilniuje. Jūs buvote ir esate mūsų laukiamas svečias.

Linkiu Jums stiprios sveikatos, tokios pat energijos ir žvalumo, kokie lydėjo Jus per nelengvą, bet labai taurų lietuviškos spaudos darbininko kelį.

**ELTOS direktorius  
Robertas Grikevičius**

Gerbiamas drauge S. J. Jokubka, Lietuvos užsienio turizmo valdybos darbuotojai sveikina Jus su garbingu jubiliejumi. Jūsų gyvenimas ir ilgametis vaisingas pasiaukojantis darbas pažangiojoje lietuvių išsivijimo spaudoje sukelia mūsų širdyse gražius jausmus, didelę pagarbą jūsų energijai ir ryžtui. Jūsų jubiliejus tai garbingai nueitas kelias, atlikti labai naudingi Lietuvai ir lietuviams išsivijimo darbai.

Linkime, kad ir toliau Jums užtektų sveikatos ir energijos. Linkime pavasariškos nuotaikos, didelės sėkmės darbe. Telydi ir toliau jūsų žingsnius tiesa ir šviesa.

**Lietuvos Užsienio Turizmo  
valdybos viršininkas  
Algirdas Petraitis**

Lietuvos TSRS Kultūros ministerija sveikina Jus, „Vilnies“ laikraščio Čikagoje redaktorių, Tarybų Lietuvos bičiulį, JAV kompartijos veteraną, publicistą, garbingo jubiliejaus progą ir linki visokeriopos sėkmės, stiprios sveikatos ir ilgiausių metų.

**Romualdas Kibildis, Kultūros  
ministro pavaduotojas**

Gerbiamas drauge Stasy Jokubka, jūsų garbingą jubiliejų pažymint, priimkite ir mano nuoširdžiausius sveikinimus. Linkiu Jums, atkakliam ir principingam žmogui, stiprios sveikatos, energijos ir ilgų ilgų metų.

Su pagarba,  
**Lietuvos TSRS Aukščiausiosios  
Tarybos Prezidiumo sekretorius  
Jonas Gureckas**

Gerbiamas Stasy J. Jokubka, nuoširdžiai sveikinu garbingo gimtadienio progą. Ilgas gražus ir kūrybingas jūsų gyvenimas. Nenuilstamai triūsiate saugant lietuvių nacionalinę kultūrą palikimą, puoselėjant tautines tradicijas tarp išsivijimo, palaikant tautiečių ryšius su gimtąja žeme. Pelnytai didžiuojamės ir jūsų žurnalistine veikla.

Iš visos širdies linkiu Jums nenuilstamo kūrybinio įkvėpimo, stiprios sveikatos, laimingų ilgų gyvenimo metų.

**Lietuvos Komunistų partijos CK  
sekretorė Vanda Klikūnienė**

Taurų, Lietuvoje plačiai žinomą ir gerbiama tautietį, lietuvių literatūrai nusipelnusį rašytoją ir žurnalistą Stanislovą Jokubką su gar-



S. J. Jokubka

bingu jubiliejumi nuoširdžiai sveikina „Vagos“ leidykloje dirbantys literatai ir žurnalistai.

**Pakeliūnas, Stepšys, Visockas,  
Krivickienė**

Lietuvos spaudos platintojų vardu nuoširdžiai sveikinu Jus jubiliejinio gimtadienio progą. Savo ilgamečiu prasmingu darbu „Vilnies“ redakcijoje Jūs pelnėte visuotinai tautiečių pripažinimą, meilę ir pagarbą. Linkime ilgų gyvenimo metų, tvirtos sveikatos, sėkmės lietuvių puoselėjimo baruose.

**Lietuvos Sąjunginės Spaudos  
susivienijimo viršininkas  
Aleksandras Butas**

Nuoširdžiai sveikiname Jus, brangų mums išsivijimo veikėją, jubiliejaus progą. Linkime geros sveikatos, sėkmės kilniuose darbuose.

**Lietuvos Istorijos Institutas  
Merkys Eidintas**

Stasiui Jonui Jokubkai:  
Sveikinu sulaukus garbingo jubiliejaus.

Rašytojas **Julius Butėnas**

Garbingo jubiliejaus progą siunčiame Jums nuoširdžiausius sveikinimus ir geriausius linkėjimus geros sveikatos, sėkmingos veiklos kilniame darbe tautos ir taikos labui.

**Reemigrantas iš St. Petersburg, Fla., B. V. Bunkai**

Mielas drauge, ištikimas bendros idėjos broli, gerasis žmogau Stasy, būk pasveikintas užkopęs ant garbingos gyvenimo aukštumos. Priimk mūsų pagarbą ir nuoširdžius linkėjimus. Būk kasdien tvirtas, nepalaužiamas ir laimingas.

**„Tėviškės“ draugijos vardu  
V. Sakalauskas, A. Kusta,  
Pr. Karlonas**

„Tiesos“ žurnalistų ir skaitytojų vardu sveikiname Jus, nenuilstantį Amerikos lietuvių spaudos darbininką, šauniosios „Vilnies“ redaktorių, gerą ir ištikimą Lietuvos draugą, garbingos sukakties progą. Puikiai žinome, kad plunksna tebėra jūsų tvirtose rankose, ką puikiai rodo jūsų laikraštis. Kartu džiaugiamės aukštą jūsų darbo įvertinimu — Tautų Draugystės ordinu.

(Nukelta 3 pusl.)  
**Vilnis, 1989 m. birželio 8 d.**

(Atkeita iš 2 pusl.)

Sveikatos, tvirtybės ir laimės  
Jums, mūsų mielas ir gerbiamas  
kolega.

Geriausį linkėjimą ir mielajai  
Anai.

**Mindagas Borisas,  
Vilius Kavaliauskas**

Gerbiamas mielas bičiuli, mes  
šiandien su Tamsta švenčiame  
šviesių pavasario dieną savas var-  
dines ir gražų didelį jubiliejų.  
Džiaugiamės galėdami pasisvei-  
kinti per tokį tolumą ir palinkėti  
geriausios kloties. Visad vertinom,  
gerbėm ir mylėjome pirmąjį "Vil-  
nies" žmogų, ir kuo toliau tuo la-  
biau, nes ne kiekvienas gali šitiek  
sau užsikrauti ir šitiek panešti.

Stiprybės linkim, sveikatos, ilgų  
ilgų metų!

**Bendravardis  
Stanislovas Jarusevičius**

Nuoširdžiai sveikinu su, gražiu  
jubiliejumi, linkiu Jums geriau-  
sios sveikatos, išvermės, ilgiausių  
metų.

**Akademikas Algirdas Žukauskas**

Nuoširdžiausiai sveikiname Jus  
garbingo jubiliejaus proga. Linki-  
me Jums geriausios kloties gyve-  
nime, stiprios sveikatos ir ilgiau-  
sių metų panevėžiečių vardu.

LKP miesto komiteto pirmasis  
sekretorius **N. Vaitkevičius**,  
Vykdomojo komiteto pirmini-  
kas **J. Bečelis**

Su pagarba sveikiname aštu-  
niasdešimtojo gimtadienio proga.  
Sveikatos Jums, neblestancios  
energijos!

**Onutė ir Robertas Žiugždai**

Draugiški sveikinimai ir linkėji-  
mai aštuoniasdešimtmečio proga.  
**V. Zenkevičius, R. Mališauskas,  
V. Kazakevičius, A. Vaiškauskas**

Gerbiamas Stasy, garbingo jubi-  
liejaus proga siunčiu Jums nuošir-  
džiausius sveikinimus. Žaviuosi jū-  
sų dvasine stiprybe, kilniu patrioti-  
zmu ir internacionalizmu, pasi-  
šventimu žmonių pažangos, tai-  
kos ir socializmo idėjoms. Te gra-  
žūs darbai ir didingi siekiai vaini-  
kuoja jūsų tolesnį gyvenimą.

Linkiu Jums geros sveikatos,  
žvalios nuotaikos ir didelės asme-  
ninės laimės. Su pagarba,

**M. Sadovskis**

Širdingai sveikiname garbingo  
jubiliejaus proga. Geros sveikatos,  
ilgiausių metų!

**Lietuvos Taikos Komitetas  
Reimeris, Ignatavičius,  
Baltušis**

Širdingiausi sveikinimai ir lin-  
kėjimai!

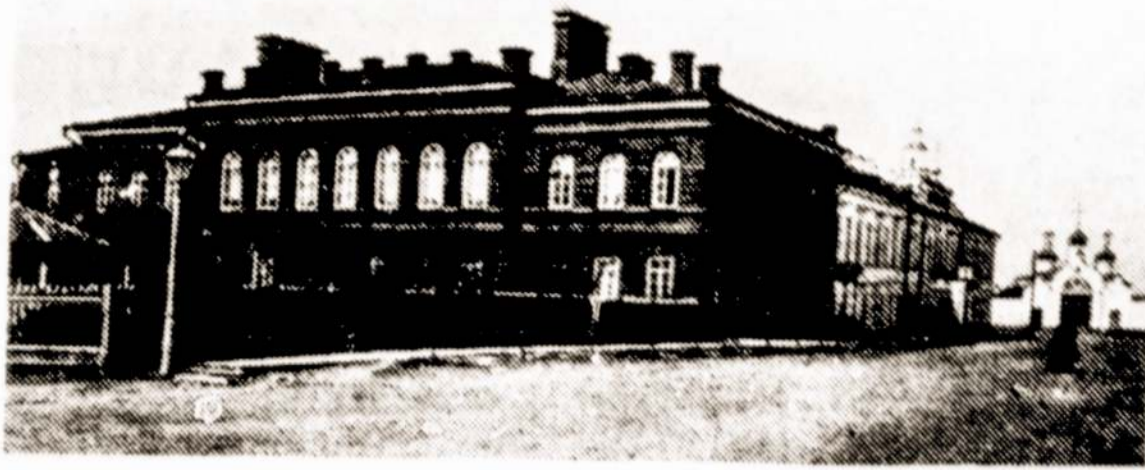
**Danutė, Vacys Reimeriai**

Daug jubiliejaus bičiulių, draugų  
bei pažįstamų, gyvenančių čia  
JAV, Lotynų Amerikoje ir Lietu-  
voje, sveikino laiškais, atvirukais  
bei telefonu.

**Redakcija**

Jei tu nori, kad tave kiti gerbtų,  
pirmiausia ir svarbiausia, gerbk  
pats save.

**F. Dostojevskis**  
Vilnis, 1989 m. birželio 8 d.



Balandžio 22 d. sukako 119 metų, kai gimė Vladimiras Leninas.  
XIX amžiaus fotografijos reprodukcijoje taip atrodė Simbirsko klasikinė  
gimnazija, kurioje mokėsi V. Leninas. TASS-o fotokronika

## Tiesa ir tik fiesa

Pasižadėjo kalbėti ir kalbėjo Lie-  
tuvos TSR Mokslų Akademijos  
prezidiumo salėje vykusios moks-  
linės diskusijos tema „Žemės ūkio  
kolektyvizavimas Lietuvoje“ daly-  
viai. „Vilnies“ skaitytojus supažin-  
diname su svarbiausiomis kalbė-  
jusiųjų mintimis.

Istorijos mokslų kandidatas LIU-  
DAS TRUSKA:

— Praėjo keturiasdešimt ketve-  
ri metai po Antrojo pasaulinio ka-  
ro. Tačiau kokia kontrastinga pa-  
dėtis Tarybų Sąjungos ir Vakarų  
šalių žemės ūkyje. Ten — klestė-  
jimas, perprodukcija, žodžiu, —  
visiškas apsirūpinimas maisto pro-  
duktais, pas mus — jų trūksta.  
Kodėl Tarybų šalyje, kur yra ne-  
maža dalis juodžemių, iki šiol ne-  
sugebama žmonių pilnai aprūpinti?  
Nuo Baltijos iki Vladivostoko  
milijonai žmonių valgo „daktariš-  
ką“ dešrą, kurią nelabai galima pa-  
vadinti dešra. Išvežama — ir kas-  
met vis daugiau — milijonai tonų  
grūdų. Kodėl, praėjus tiek metų  
po karo, mes nesugebame apsirū-  
pinti mėsa ir grūdais? Jau šiandien  
aišku, kad prieš keletą metų pri-  
imta Maisto programa nebus įgy-  
vendinta.

Tad šioje diskusijoje siūlau at-  
mesti vakarykščius stereotipus,  
blaiviai, kritiškai išanalizuoti ko-  
lektyvizacijos procesą pokario Lie-  
tuvoje, vadovaudamiesi principu  
„Sakyti tiesą ir tik tiesą, kokia  
karti ji būtų“.

Istorijos mokslų daktaras KON-  
STANTINAS SURBLYS:

— Mano nuomone, pokarinė  
kolektyvizacija palietė visus Lie-  
tuvos gyventojus. Juk tuo metu  
trys ketvirtadaliai Respublikos gy-  
ventojų gyveno kaime. O permai-  
nos jų gyvenime neišvengiamai  
atsiliepė ir miestiečiams. Todėl da-  
bar, atgimimo laikais, pažvelkime  
į tą periodą naujomis akimis. Nes  
anksčiau tai padaryti neleido, ma-  
no nuomone, šios priežastys: iki  
šiol neatsakyta į dalį klausimų,  
liečiančių kolektyvizaciją, stereo-  
tipiškai vertinta pats kolektyviza-  
cijos procesas, neturėta svarbių  
dokumentų, kurie anksčiau buvo  
neprieinami ir istorikams.

Pamatykim skirtumą tarp Leni-  
no ir Stalino kolektyvizacijų. Ben-  
dra tarp jų tik kolektyvinis dar-  
bas. Savaiame aišku, kad Lietuvoje  
buvo įgyvendinta stalininė kole-  
ktyvizacija. Valstiečiai į kolūkius  
buvo verčiami stoti didelių mokes-  
čių, represijų pagalba. Iš esmės  
Lietuvos valstietija turėjo du pa-  
sirinkimus: arba į kolūkius, arba  
į Sibirą. Ir tai ne tušti žodžiai:  
juk iš Lietuvos 1940 ir pokario me-  
tais buvo deportuota į Rytus apie  
šimtas dvidešimt tūkstančių gy-  
ventojų, dauguma iš kurių buvo  
valstiečiai.

O juk individualus valstiečių  
ūkis tuo metu dar nebuvo išsėmęs  
darbo našumo kilimo rezervų. Lan-  
ksčia mokesčių, kainų kredito po-  
litika vystant individualius val-  
stiečių ūkius, palaiapsniui ir savano-  
riškai juos jungiant į kolektyvi-  
nius ūkius būtų buvę pasiekta žy-

miai daugiau. Argumentai? Pra-  
šau: per du—tris pokario metus  
Lietuvos žemdirbiai pasiekė ikika-  
rinį maisto produktų gamybos ly-  
gį. Vėliau, nuo penkiasdešimtųjų  
metų, kai valstiečiai masiškai bu-  
vo varomi į kolūkius, žemės ūkio  
produktų gamyba smarkiai krito.  
Jų iikarinis lygis vėl buvo pa-  
siektas tik 1960—1961 metais. O  
bendrai šalyje 1928 metų žemės  
ūkio produktų gamybos lygį ko-  
lektyvinis žemės ūkis pasiekė tik  
1953 metais.

Iki šiol vis dar buvo tvirtinama,  
kad per pokario metų Lietuvos  
kaimo kolektyvizaciją buvo likvi-  
duota buožija kaip klasė. Tačiau  
pagal ekonominius požymius dau-  
gelio ūkių tada jau negalima bu-  
vo laikyti buožiniais. Todėl repre-  
sijų banga — išbuožinimai palie-  
tė pagrindinę Respublikos valstie-  
čių dalį — vidutiniokus valstie-  
čius.

LKP CK lektorius PRANAS AR-  
LAUSKAS:

— 1918 metais Komunistų parti-  
ja susikompromitavo, nes turėjo  
realią valdžią, bet neturėjo žemės  
ūkio programos.

1941 metais imta forsuoti kole-  
ktyvizaciją: tais metais jau buvo  
sukurta 18 kolektyvinių ūkių.

Pokario metais masinei Lietuvos  
kaimo kolektyvizacijai nebuvo nei  
materialinių, nei psichologinių  
priešaidų. Deja, VI LKP suvažiavi-  
me 1949 metais buvo nuspręsta  
priešingai.

Rašytojas JONAS AVYŽIUS:

— Valstiečiai stėjo į kolūkius,  
nes juos smaugė nepakeliami mo-  
kesčiai, gąsdinimai Siburu ir vie-  
tos aktyvistų „raginimai“. Vargu  
ar kas to meto kaime tikėjo jiems  
brukamomis tiesomis. Aš tuo pilnai  
įsitikinau, kai, dirbdamas  
„Tiesos“ laikraščio redakcijoje,  
daug važinėčiau po Respublikos  
kaimus.

Mano nuomone, bet kokia prie-  
varta vardan socialinės pažangos  
— nepateisinama! Visai nebuvo  
atsižvelgta į tautos charakterį,  
Lietuvos valstietijos istoriją, jos  
ūkininkavimo ypatybes.

**Romas Ruginis**



Niuronyse prie Jono Biliūno gimtosios sodybos.

J. Junevičiaus nuotr.

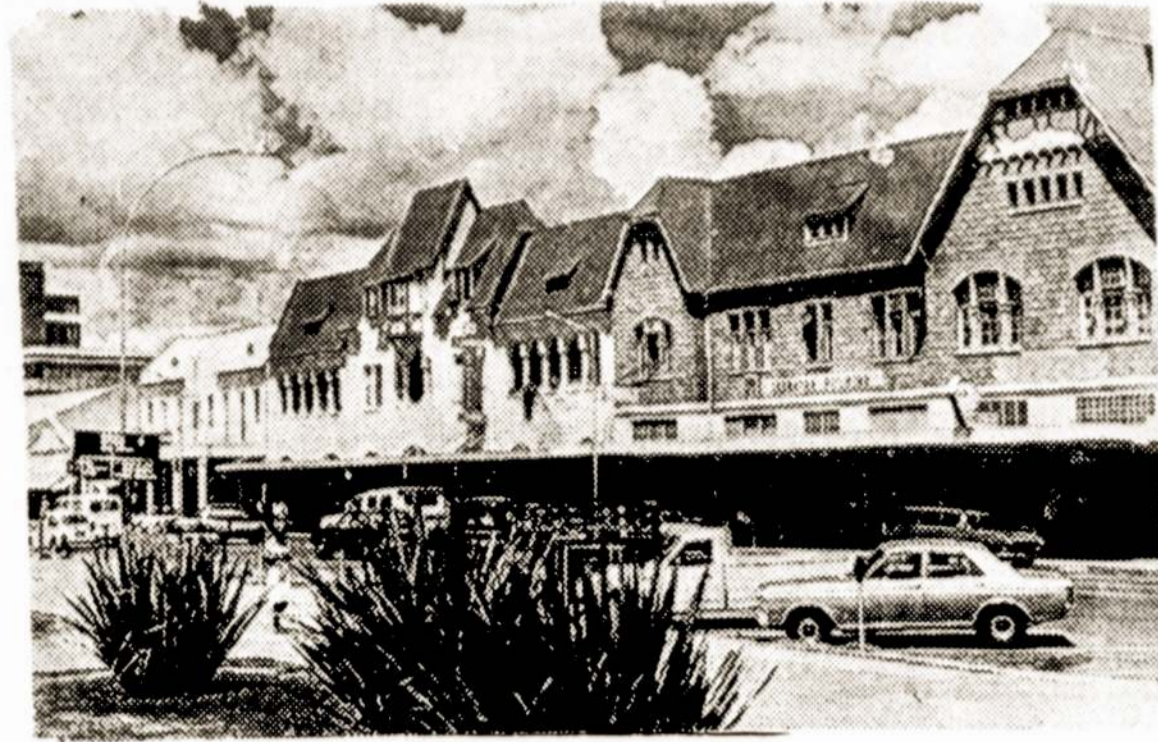
## LĒKTUVŲ NUOMA LIETUVOJE

Užsisakykite, išsinuomokite lėk-  
tuvą... Lietuvoje tai jau ne naujie-  
na — per televiziją ir radiją nuo-  
lat skamba tokie Lietuvos civili-  
nės aviacijos valdybos skelbimai.  
Kooperatyvai, įmonės, organizaci-  
jos, privatus asmenys jau naudo-  
jasi šia paslauga pervežti pre-  
kėms, skubiems kroviniams, grei-  
tai gendančiam produkcijai...

Kol kas tokie Lietuvos aviato-  
rių maršrutai veda tik po Lietuva-  
na, dar į kaimynines respublikas.  
Šią aplinkybę sąlygoja lėktuvų ti-  
pas — tai mažagabaritiniai AN-2.  
Iki šiol jie tarnavo sanitarinei  
aviacijai, meteorologams, bet dau-  
giausia žemės ūkio aviacijoje. Bū-  
tent dėl šios paskutinės aplinkybės  
praėjusiais metais vyko ištisos ba-  
talijos tarp Gamtos apsaugos ko-  
miteto bei visuomenės. Mokslini-  
kai pripažino, kad Lietuvoje ne  
mažiau kaip trečdalis trašų ir kitų  
chemikalų, barstomų iš oro, netgi  
nevejuotu oru patenka į vandenį,  
ežerus ir upes, išbarstoma virš  
miškų. Toks dalykas, aštrėjant  
ekologinei situacijai, neleistinas.

Ypač pavojinga aviatorių veikla  
Nemuno žemupyje, Žuvinto rez-  
ervato zonoje, Nacionaliniame  
parke. Tai ypatingi atvejai gre-  
siantys retų gyvūnų rūšims, auga-  
lų bendrijoms, žuvų nerštavietėms,  
tačiau nūnai manoma visai atsisa-  
kyti žemės ūkio aviacijos paslau-  
gų, nes vienam kvadratiniam kilo-  
metru teritorijos Lietuvoje tenka  
vienas kilometras upės. Todėl žy-  
miai sumažėjo jau dabar žemės  
ūkio aviacijos darbų apimtys:  
1987 metais iš oro buvo apdorota  
1,7 milijono hektarų, tai šiemet  
gauta užsakymų vos pusei milijo-  
no hektarų. Aviacijos specialistai  
pakomentavo, kad tokiai darbų  
apimčiai atlikti užtenka apie trijų  
dešimčių lėktuvų su pilnomis įgu-  
lomis ir tinkamai paruoštais aero-  
dromais. O šiuo metu Lietuvos ci-  
viline aviacijos valdyba AN-2 ti-  
po lėktuvų turi kelis kartus dau-  
giau. Jūs galime parduoti, bet  
kur garantija, kad lėktuvų nepri-  
reiks kitoms reikmėms? Todėl ir  
buvo nutarta teikti naują paslau-  
gą — nuomoti lėktuvus. Kartu su  
įgulomis, žinoma. Beje, tas pats at-  
sitiko ir su dalimi malūnsparnių,  
naudotų žemės ūkio darbams. Pir-  
miausia aviatoriai nutarė sudaryti  
sutartis su žemdirbiais kitose sri-  
tyse: mūsų įgulos šiemet tręš lau-  
kus Rostovo srityje, kur stepių  
mastai leidžia naudoti aviacijos  
techniką, taipogi pasirašyta suta-  
rtis su Lenkijos žemdirbiais. Ten  
šiemet dirbs 25 lėktuvai. Kai kur-  
ie dabar aprūpinti specialia įran-  
ga fotografavimui iš oro, ir tuos  
darbus dirbs respublikoje. Mano-  
ma, kad lėktuvai bus plačiau pa-  
naudojami turizmui, žvejai išvy-  
koms į šiaurės upes irgi planuoja  
nuomoti lėktuvus.

**Ernestas Ganevičius**



Nabija savo laiku buvo vokiečių kolonija. Jos sostinė Vindhuk stovi ant plokščiakalnio, šalies centre, išaugusiame XIX a. viduryje. Sostinės Kaizer gatvės vokiški namai daro akiai Vindhuką neįprastą.

## Kavarskas

Miestelis įsikūręs Šventosios upės pakrantėje abipus judraus Ukmergės—Anykščių plento, 15 km į pietvakarius nuo Anykščių. Vietiniai keliai jungia Kavarską su Kurkliais, Traupiu, Troškūnais, Taujėnais.

Kavarskas — apylinkės centras. 1976 metais jame gyveno 1100 gyventojų. Miestelio teritorija — apie 120 ha. Į dvi dalis ją dalija Šventosios intakas Pienia. Į pietvakarius nuo jos, ant kalvos ir įsikūręs Kavarsko centras. Tarybiniais metais miestelis naujai planuotas. 1950—1962 metais jis buvo rajono centras. 1956 metais Kavarskas gavo miesto teises. Šiuo laikotarpiu jis ypač smarkiai augo. Jame pastatyta nemaža mūrinių pastatų: autobusų stotis, kepykla, buitinio aptarnavimo kombinatas, pieninė (1949 m.), veikia 100 vietų ligoninė (įsteigta 1948 m.), vidurinė mokykla (iki 1940 m. buvo tik pradinė; 1940—1949 m. — progimnazija). Miestelyje yra stadionas, biblioteka, ties Kavarsku per Šventąją pastatytas tiltas.

Dabartinio Kavarsko vietoje XV amžiuje buvo Mažųjų Pienionių dvaras. To paties amžiaus pabaigoje jis atiteko Stanislovui Konarskiui. Pagal savininko pavardę šitaip imta vadinti ir gyvenvietė. 1538 metais jau minimas Kavarsko miestelis, įsteigta bažnyčia. 1551 metais jau minimas Kavarsko miestas. Nors paklauskime, ką sako istorikai! Per šilus į Šventąją atiteka kairysis jos intakas, tik 11,3 km ilgio upelis Judinys. Netoli šio upelio, Vilkatėnų miške aptikta apie 200 ankstyvojo laikotarpio pilkapių. Jie rodo čia buvus seną gyvenvietę. Istorijos mokslų daktaras, profesorius J. Jurginis teigia, kad dar anksčiau netoli dabartinio Kavarsko, prie Pienios upelio, buvęs Pienionių miestas. Jis su dvaru ir, galimas daiktas, net su pilimi, buvęs didžiausias XV amžiaus Rytų Aukštaitijos centras. Vėlesnių amžių šaltiniai Pienionių miestelio nebemini, žinomas tik dvaras ir apskritis. Manoma, kad po 1557—1570 metų valakų reformos ne tik kaimai, bet ir miesteliai buvo iškelinti į patogesnes vietas. Taip istorijos vingiuose išnyko Pienioniai ir išliko Kavarskas.

Į Vakarus nuo miestelio, Kavarsko vienkiemio teritorijoje, prie kelio Kavarskas—Budriai, yra kalva, vadinama Koplyčkalniu. 1974—1975 metais čia buvo atlikti archeologiniai kasinėjimai. Koplyčkalnyje aptikta mūrinės bažnyčios liekanų, daug palaidotųjų palaikų. Greta jų peilių, diržų, monetų, XVII amžiaus drabužių liekanų. Pastebėta ir pagoniškojo laidojimo papročių. Archeologų nuomone, Koplyčkalnis — tai sudėtinė XVI—XVII amžiaus ne-

mažos gyvenvietės dalis.

XIX amžiaus pabaigoje ir šio pradžioje Kavarskas — jau nemažas miestelis. 1897 metais jame gyveno 1546 gyventojai.

1905 metų spalio 28 dieną virš Kavarsko suplevėsavu raudonos vėliavos. Revoliucingai nusiteikę gyventojai išvaikė carinius valdininkus, valsčiaus valdybą. 1906 metų rugsėjo mėnesį Kavarsko dvare įvyko žemės ūkio darbininkų streikas.

1923—1941 metais Kavarsko miestelyje ir valsčiuje veikė LKP ir LLKJS kuopelės. 1941 metais vokiečiai okupantai ir vietiniai buržuaziniai nacionalistai sušaudė 16 Kavarsko tarybinių aktyvistų. Traukdamiesi vokiečiai sudegino visą miestelio centrą, susprogdino tiltą per Pienia, malūną ir kt.

Važiuojant iš Kavarsko į Anykščius, dešinėje kelio pusėje pastatytas užtvanka ir už jos — plačiai išsiliejusi upė. Tai Kavarsko vandens kelimo stotis, kuri Šventosios vandeniui papildomai maitina Nevežį.

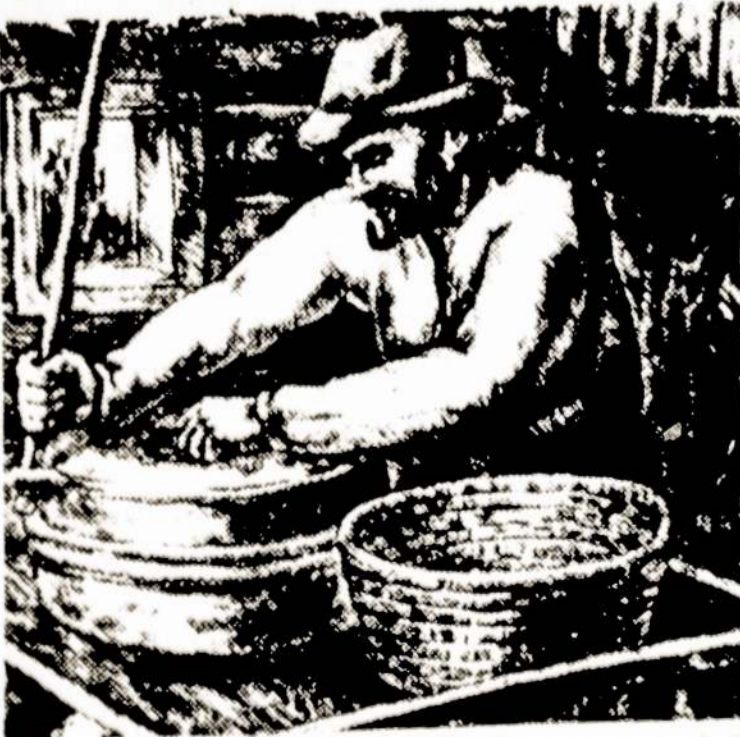
1963 metais buvo iškastas Šventosios—Nevežio kanalas ir pastatyta 2 metrų aukščio Kavarsko siurblinė, kuri, kaip jau minėjome, ir atiduoda dalį Šventosios vandens Nevežiui. Kanalo dėka vasarą Nevežyje vandens kiekis padidėja 39 proc.

Kavarske gimė įžymus Lietuvos farmacininkas, profesorius Petras Raudonikis, pas kurį farmacijos yra tekę mokytis ir rašytojui Vienioliui—Žukauskui.

Dešinėje Šventosios pakrantėje, prie kurios ir šliejasi Kavarskas, srūva nemažai šaltinių. Sakoma, kad ir pats miestelis ant jų stovi. Kavarsko ligoninės teritorijoje yra vadinamasis Kregždės valtinis, stambeldystės laikais laikytas stebuklingu. Iš jo ir dabar gausiai trykšta vanduo.

Sidabrinė Šventosios juosta, aplink dunksantys miškai, kalvotos apylinkės puošia šį vieną gražiausių ir įdomiausių Rytų Aukštaitijos miestelių.

A. Blažys



Pamąstymui apie anų, senų laikų Lietuvą.

## Tardymas sprendžia žmogaus likimą

Būtent taip Lietuvos vidaus reikalų ministerijos surengtame brifinge tardymo valdybos viršininkas Justinas Vasiliauskas apibūdino nusikaltimą tiriančio pareigūno atsakomybę. Tardymo organams šiandien visuomenė turi žymiai mažiau priekaištų nei anksčiau — teismai beveik neatmeta jiems pateiktų svarstyti bylų. O tai liudija apie tardytojų darbo kokybę. Tačiau visuomenė šiandien pagrįstai susirūpinusi, kad nusikaltimų Lietuvoje nemažėja. Brifinge buvo pranešta, kad praėjusiais metais nusikalstamumas išaugo 5,6 procento, o kriminalinių nusikaltimų padaugėjo net 19 procentų. Spaudos skiltyse gausu pranešimų, kad išaiškinami beveik visi smulkūs nusikaltimai. Šie faktai, atrodo, turėtų atšaldyti nusikaltėlius, tačiau taip nėra. Štai tardymo organų sumanumo dėka pavyko išaiškinti ketverius metus Šilutės tarybiniame ūkyje-technikume veikusių grobstytojų grupę, kurią sudarė vien moterys ir kuri sugebėjo pasisavinti iš izdo per 120 tūkstančių rublių, o šiuo metu vyksta keletas naujų grobstymo bylų tyrimas.

Šiuo metu tardymo organai kartu su Respublikos Prokuratūra ir Teisingumo ministerija labai aktyviai dalyvauja naujų teisinių normų rengime, — pasakojo Justinas Vasiliauskas, — juk nenormalu, kad už vaiko pagrobimą baudžiama iki trejų metų laisvės atėmimo, kaip ir už elementarią vagystę, šiandienos reikalavimų jau nebeatitinka ir spekuliacijos apibrėžimas — jis turi būti kuo kvalifikuočiau suformuluotas...

O kokių nusikaltimų šiandien daugėja, kokių mažta, — pasiteiravau Justiną Vasiliauską.

Labai didelio darbo, kuri medicinos darbuotojai nuveikė kartu su Vidaus reikalų ministerija, dėka sumažėjo bylų, susijusių su narkomanija. Dabar tokia tendencija — nusikaltimai traukiasi į buitį. Labai sunku užkirsti jiems kelią — juk dažniausiai jie vyksta šeimose, už uždarytų durų. Štai priminsiu tik vieną atvejį: vaikinukas, susikivirčijęs su tėvais, griebė šautuvą ir nušovė tėvą, motiną, o jaunesnįjį brolių užmušė bužė... Siurpus nusikaltimas. Kaip jį vertinti? Tačiau labiausiai mus neramina tai, kad gaunama vis daugiau pranešimų apie reketą. Ši iki šiol Lietuvai nepažįstama nusikalstamumo forma ėmė reikštis didžiuosiuose miestuose. Ten dabar daug žmonių verčiasi kooperati-ve ir individualia darbine veikla. Būtent tie žmonės ir tampa reketų prievartos aukomis.

Zodžiu, jie verčia mokėti duoklę tuos piliečius, kurie palyginti su valstybines algas gaunančiais uždirba kelis ir net keliolika kartų daugiau?

Taip. Būtent šiems visuomenėje vykstantiems procesams irgi pavėluotai pasirengta, o tiksliau, dar tik bandoma su jais kovoti. Jau priimant Kooperacijos įstatymą, reikėjo galvoti, kaip sutvarkyti Baudžiamąjį kodeksą, kad nusikaltėliai iš karto atsimuštų į tvirtą įstatymo barjerą, o senosius jie kol kas apeina...

Žurnalistai jau girdėjo, kad Kaune pavyko sulaukyti pirmąją Lietuvos istorijoje reketų grupę, tačiau daugelį iš jų teko paleisti dėl įkalčių stokos...

Deja, tai teisybė. Iš vienuolikos sulaukytųjų turėjome paleisti septynis, na, o keturi, matyt, tikrai sulauks laiko teismo ir kaltinami bus ne tik už pinigų ėmimą prievartos būdu, bet ir už šaltojo ginklo laikymą, sprogstamųjų įtaisų gamybą, dokumentų klastojimą... Su organizuotu nusikalstamumu galima kovoti tik organizuotai. Kol kas jaučiame labai didelę visuomenės paramą. Kaune įvyko reketo problemai ir kovai su ja skirtas respublikos kooperatinių asociacijų plenumas, kuriame buvo aptartos priemonės, sąveika su milicijos ir tardymo organais, kad galima būtų sėkmingai ir su-tekčiai kovoti prieš reketurus.

Ar didelė nūnai tardymo organų darbo apimtis?

Mūsų darbuotojai atlieka apie aštuoniasdešimt procentų visų Respublikoje padaromų nusikaltimų tyrimų bei praveda su jais susijusį tardymą, — pakomentavo Justinas Vasiliauskas. — Kasmet — tai sudaro apie du tūkstančius bylų. Kai įvyksta nusikaltimas, mes privalome imtis visų priemonių, kad jis būtų išaiškintas, ir kol kas tai neblogai sekasi, tačiau tardymo organams pastaruoju metu išškyla vis daugiau problemų — pirmiausia profesionalių kadro stoka, nes daug gabių žmonių mus palieka dėl pernelyg mažų atlyginimų, pereina į kitus milicijos skyrius bei tarnybas, kur atlyginimai jau pakelti. Tardymui šiandien stinga ir techninių priemonių — ypač naujausių, kompiuterinių, mini ryšio įtaisų, stinga ir transporto. Nusikaltėlių dispozicijoje — vis naujesni ir tobulesni automobiliai, o mes turime tenkintis gana pasenusia technika. Benzino limitai šioms mašinoms irgi tokie, kad geriau vaikščioti pėsčiomis...

Tardymas sprendžia žmogaus likimą. Kokios, jūsų nuomone, turi būti jo šiuolaikinės teisės ir funkcijos?

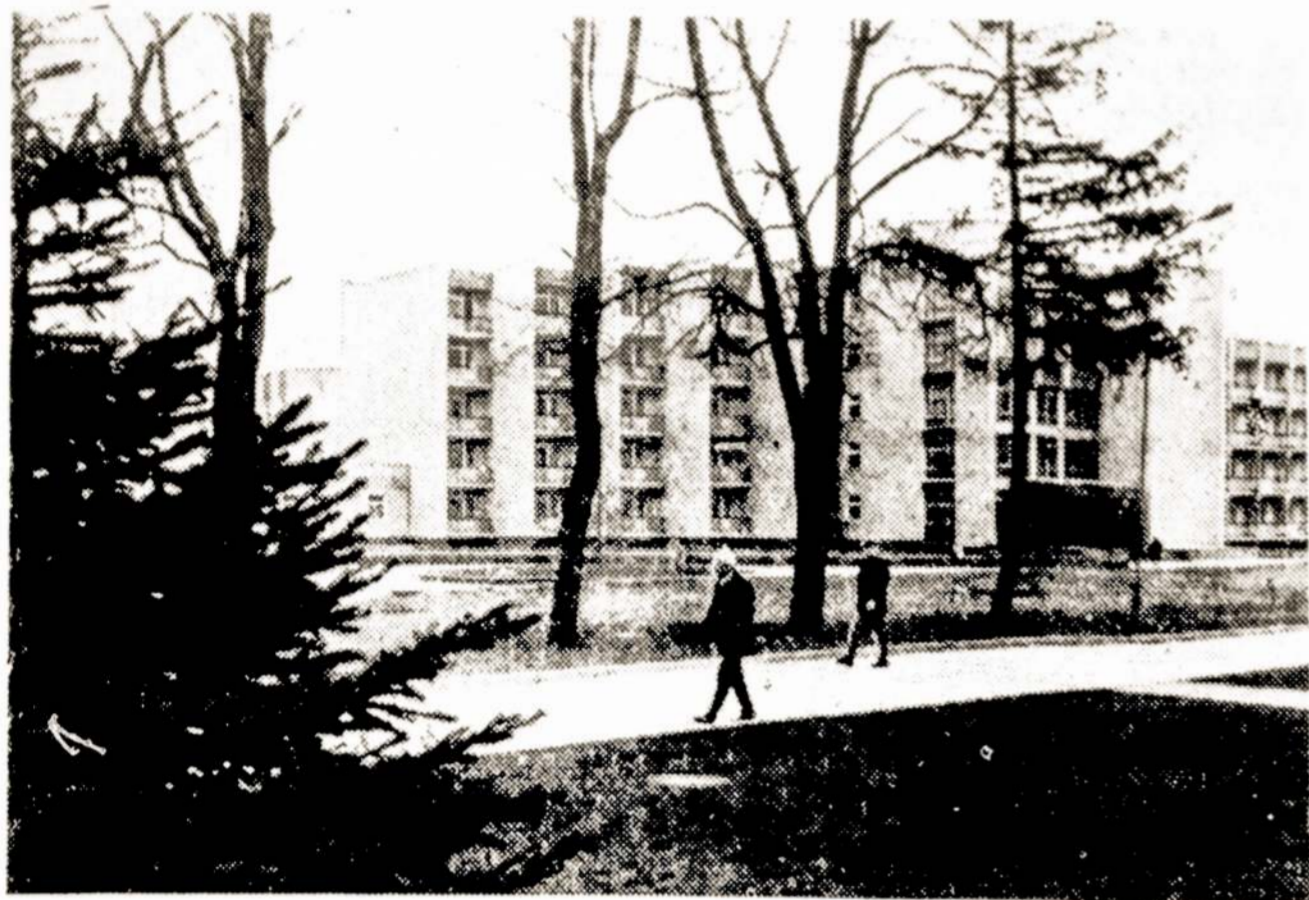
Manau, kad teisingumą vykdo ne tik teismai. Nė kiek ne mažiau tai atlieka parengtinis tardymas. Štai šiame etape iškelti ar nutraukti bylas tardymui turi būti suteiktos didesnės teisės. Sakysim, įvyko avarija, jokių sunkinančių aplinkybių nėra. Tiesiog vairuotojui nepasisėkė. Kodėl iš karto kelti baudžiamąją bylą? Galima perduoti kolektyvo draugiškam teismui. Žmogui bus nė kiek ne mažesnė pamoka...

Kalbėjosi Viktoras Armalis

### TRUMPAI

— Aliaska naftos gavybos atžvilgiu trečia JAV valstija. Gavus pamoką kaip Exxon kompanijos tanklaivis užteršė jos pakrantes, nusprendė, kad nuo dabar naftos kompanijų tanklaiviai nebus leidžiami plaukyti valstijos pakrantėmis be tam tikro susitarimo.

Vilnis, 1989 m. birželio 8 d.



Birštone Nemuno gatvėje neseniai atvėrė duris Taupomasis bankas, plečiasi "Vermės" sanatorija, kurioje per metus pailsi per pušesto tūkstančio žmonių. Čia pastatytas 180 vietų miegamasis korpusas, įrengta 450 vietų valgykla, gydymosi fizikultūros korpusas, mineralinių vandenų biuvėlis.

**Birštono "Vermės" sanatorijoje vienu metu gali gydytis ir išlėsti beveik penki šimtai žmonių.**  
G. Svituojaus nuotr.

## Bankininkas ir universiteto ansambliciai

Salė kuždėjosi sausakimša. Kas norėjo pamatyti visus Lietuvos bankininkus krūvoje, tas galėjo ateiti į Pramonės ir statybos banko Lietuvos respublikinio skyriaus Vilniaus miesto valdybos apartamentus ir šnekinti kurį tik nori. Tačiau nedažnai finansų valdovai susirenka į krūvą, netgi nekasmė. Laiko deficitas — tai pati didžiausia kliūtis, na, o laikas, kaip žinome, pinigai. Tačiau šiandien buvo išimtinė proga — įvyko susitikimas su Šveicarijos bankininku E. Kontenu.

Suprantama, kad visiems buvo įdomu sužinoti apie Šveicarijos bankų sistemą, apie bankų darbuotojų asociacijų veiklą, o Lietuvoje tai vadinasi profsąjungų veikla, apie Šveicarijos bankų tarptautinius ryšius, apie skirtumus tarp Šveicarijos ir JAV bankų veiklos. Kas ginčys, kad Šveicarijos bankai garsiausi pasaulyje!

Suprantama, kad, svečiui papasakojus apie tai, kas minėta, kilo daug klausimų. Dar visai neseniai nelabai turėta progos susipažinti su Šveicarijos bankų darbo patirtimi, nūnai planuojama vykti į šią šalį, savo akimis pamatyti, kaip pažangiais metodais tvarkoma viena geriausių pasaulyje finansinių sistemų.

Kooperatinio Ženevos banko direktorius viešėjo Lietuvoje Vilniaus universiteto kvietimu. Tai neatsitiktinis dalykas — E. Kontenas praėjusiais metais apsiėmė šefuoti į Šveicariją atvykusį Universiteto ansamblį „Ratilio“. Studentai ir meno vadovai buvo be galo sužaidinti tokio šilto priėmimo, kokio nebuvo tekę regėti kitose šalyse, tad Universiteto rektoratas pakvietė E. Konteną su šeima apsilankyti Lietuvoje.

**Jonas Mikellonis**

## Rūpestėlių mamytėms nepadaugėjo

Kai Telšiuose lankėsi darbo sociologijos ir psichologijos specialistų grupė, juos itin domino „Masčio“ trikotažo gamybinio susivienijimo kolektyvo gyvenimas jo reikalai. Landūs tyrinėtojai pasidomėjo ir susivienijimo darbuotojų šeimų sudėtimi. Pasirodė, kad žemaičių sostinėje nestinga šeimų, auginančių tris ar keturis vaikus. Šis faktas buvo prisimintas, kai susivienijimas po pirmųjų savarakiškos ūkiskaitinės gamybinės veiklos metų ėmė skaičiuoti savo pajamas ir pelną. O tada įmonės profsąjungos organizacijai buvo pranešta, kokia suma skiriama socialinėms reikmėms. Šio fondo šamotoje atsirado speciali išlaidų grafa — pagalba daugia vaikėms šeimoms.

Natūralu, kad daugeliui įdomu žinoti, kokia ta pagalba. Juk pagal dabar nustatytą tvarką mama, kol vaikui sukaks pusantrų metų, gauna 35 rublių pašalpą. Ir viskas. Tėveliams tenka dirbti už du. Apie tai, kad ši parama šeimai dabartinėmis sąlygomis labai men-

ka, ne sykį jau kalbėjo Lietuvos moterų atstovės, ji buvo diskutuojama Lietuvos Sąjūdžio suvažiavime. Tiesa, sunku buvo netgi specialistams pasakyti, kokia ta suma turėtų būti iš tikrųjų. „Masčio“ kolektyvas tą klausimą išsprendė pats. Štai konkretus pavyzdys: siuvėja Kristina Stikeliene, gimus ketvirtajam vaikui, gavo 300 rublių vienkartinę pašalpą, o kas mėnesį iki mažyliui sukaks pusantrų metų, iš įmonės socialinio fondo jai mokama 200 rublių. Reali parama. Apie trisdešimt kolektyvo moterų, kurios turi jau trečią vaiką, kolektyvo nutarimu gauna 100 rublių mėnesinę algą. Motinoms, auginančioms ne mažiau trijų vaikų, padvigubinamos ir premijos už gerą darbą. Tad Žemaitijos sostinės mamoms rūpestėlių nepadaugėjo.

**Jurgis Pečkaltis**

— Pasaulinė bažnyčių taryba ragina savo narius boikotuoti Royal Dutch Shell naftą dėl to, kad ji daro biznį su rastistine Pietų Afrika.

## PRO TOLIMKIEMĮ TEKA ROMANTĖ

Raudona kaip varinė moneta saulė kybojo tiesiai virš kalvų, suspaudusių medžių užgožtą slėnį. Smulkiai tašyto akmens grindiniu išklotu keliu nusileidome į jį ir sustojom ant arkinio tilto. Po kupliais žilvičiais sužvilgo srauni upelė. Nuo neatmenamų laikų sėmėguoti būrai vadino ją poetišku Romintės vardu. Dar ir šiandien Lietuvoje mergaitėms duodamas šis vardas. Neša ji savo skaidrius vandenius pro Tolminkiemio apylinkes, kur nutrūko pastorias ir poeto Kristijono Donelaičio gyvenimo gija. Tokios upės grožis gali įkvėpti ne tik poetą ir, lankydamas čia, suvoki, kur Donelaitis sėmėsi peno savo kūrybai, kas žadino jame jausmų versmes.

275-eri metai mus skiria nuo pirmojo poeto atodūsiu, nuo pirmojo jo žodžio. O dvasininko ir pasauliečio vardas nenuėjo užmarštin. Jis suskambo mums naujomis gaidomis, kai pradėjom susimąstyti apie savo tautos šaknis, jos savimonę, apie tai, kaip gimė lietuvių kalba ir jos literatūra. Ne duoklė jubiliejui žadina mumyse tokias mintis, o gili pagarba žmogui, sudėjusiam pirmąją lietuvišką poemą. Ir toji pagarba, matyt, niekada neišblės. Apie tai aš pagalvojau, kai pro medžių guotus sulykčiojo Tolminkiemio stogai. Jau anksčiau čia buvo pervežti poeto palaikai. Į restauruotą senos

bažnyčios špilį pirmiausia ir nukrypo mūsų žvilgsniai. Tačiau lietuvių restauratoriai darbų čia buvo dar nebaigę — jie atkūrėtinę namą, kuriame iki mirties gyveno Kristijonas Donelaitis, kur jis rašė savo pasakėčias, iš kur žvalgėsi į žvaigždėtą dangų ir kurio kambarėlyje meistraudavo laikrodžius. Restauratoriai atvėrė jo duris lankytojams, čia įrengta poetą menanti ekspozicija. Dabar Tolminkiemio memorialinis kompleksas baigtas. Nelemta jo takams užželti. O ant poeto kapo niekada nevyستا gėlės.

Šiuos įspūdžius prisiminiau jubiliejiniame vakare, kuris įvyko Vilniuje, Akademiniame teatre. Žymiausi lietuvių rašytojai ir poetai tarė pagarbos kupinus žodžius lietuvių literatūros klasikui. Iš čia į tolimąjį Tolminkiemį susiuosė Lietuvos delegacija, kuri nuvežė ant poeto kapo žalius vainikus. Vilniuje įvyko konferencija „Donelaičio skaitymai“. Jos metu Akademinio dramos teatro aktoriai parodė inscenizaciją „Danguje saulė...“. Dailės parodų rūmuose buvo atidaryta paroda „Donelaitis, jo herojai, jo giminė — meno kūrinuose“. Sitaip Lietuva paminėjo būrų dainiaus sukaktį. Išties Donelaičio vardas skamba kaip varpas, šaukiantis mylėti gyvenimą, savo tėviškę, jos kalbos žodį.

**Valdas Araminas**



Arkikatedra šiandien.

## ANYKŠČIŲ KVARCINIS SMĖLIS

Anykščių kvarciniai smėliai vieninteliai tokio tipo visame Baltijos regione. Jie vartojami lietuviško kristolo, televizorių kineskopų, kitų aukštos kokybės stiklo dirbinių gamybai.

Kvarciniai smėliai susidarė, veikiant šiltam ir drėgnam klimatui prieš 15–10 mln. metų. Tuo metu Lietuvoje buvęs tropikų klimatas, o Anykščių apylinkių supelkėjusiose platuose vešėjusi tropikų ir subtropikų augalija. Vėliau klimatas atvėso, išsivystė hidrografinis tinklas — upės ir pratakus ežerai. Upės plovė smėlius ir smiltainius, juos „rūšiavo“ ir klostė ežeruose. Taip susidarė grynų sluoksniuotų kvarcinių smėlių sąnašynai net iki keliolikos metrų storio.

Principinę reikšmę įvertinant neogeno laikotarpio kvarcinį smėlį, kaip vietinę žaliavą stiklui gaminti, turėjo 1928 metais M. Kaveckio Šventosios slėnyje atlikti tyrimai. 1931 metais J. Dalinkevičius grynai neogeno kvarcinius smėlius išskyrė Šventosios upės atodangose ties Vetygala, Dautmantais, Abromiške, Giliais, Seiminiųiais. Aknystos upės slėnyje, Slavės upelio žiotyse. 1939 metais P. Jodelio ir A. Damiušio atlikti detalesni tyrimai dar kartą patvirtino nuomonę, kad neogeno kvarci-

nis smėlis ties Anykščiais ir Vetygala tinka stiklo pramonei. Šių tyrinėtojų užsimenama, jog nuo senų laikų kvarcinius smėlius iš Šventosios upės slėnio tarp Beržuonos upelio ir Daumantų kaimo iki Pirmojo pasaulinio karo vežė perdirbti į Rusiją. Šio šimtmečio ketvirtajame dešimtmetyje jį eksploatavo Kauno „Aleksoto“ stiklo fabrikas.

Šiuo metu kvarcinis smėlis, nau dojamasis iš „Anykščių“ telkinio, kuriame išeksploatuoti du sklypai.

Anykščių miesto pakrastyje veikia statybinių medžiagų, smėlio flotacijos cechas. Tai vienintelė tokio pobūdžio įmonė Pabaltijoje. Technologinėje linijoje visi procesai mechanizuoti ir automatizuoti. Per metus cechas išsiunčia daugiau kaip 80 tūkstančių tonų švaraus, balto kvarcinio smėlio Panevėžio „Ekran“ gamyklai, Panevėžio stiklo fabriko Radviliškio cechui, kitoms stiklo gamykloms. Iš Anykščių smėlio gaminama elektroniniai vamzdeliai, aukštos kokybės langų stiklas, stiklo blokai. Manoma, kad Panevėžio „Ekran“ gamykloje iš Anykščių kvarcinio smėlio pagaminti kineskopai prilygsta prancūziškiems, kurie savo kokybe garsėja visame pasaulyje.

**A. Grinkus**

## KUDIRKA VĖL TARP MŪSŲ



V. Kudirka 1890—1893 m. Sakuose.

Pagaliau sulaukėme taip ilgai lauktos knygos — Juliaus Būteno biografinės apybraižos „Vincas Kudirka“.

Tai — antrasis šios knygos leidimas. Pirmasis pasirodė Kaune 1937 metais. Kuo gi praturtėjo šis, 1988-ųjų metų leidinys. Kaip prarmėje nurodo pats autorius, tarptautiniais metais, kai pasidarė prieinami Vilniaus, Leningrado, kiti archyvai, atsirado naujos medžiagos Kudirkos gyvenimui ir veiklai nušviesti. Ryšium su Kudirkos gimimo 100-osiomis metinėmis Lietuvos kalbos ir literatūros instituto tęstinio leidinio „Literatūra ir kalba“ III tome (1958 m.) buvo paskelbti literatūrologo Juozo Lebionkos tyrinėjimai: „V. Kudirkos ryšiai su lenkų revoliucine „Proletariato“ partija“ ir V. Kudirkos laišku“. Istorikas Domas Būtenas Mokslo Akademijos Centrinės bibliotekos tęstinio leidinio „Bibliotekininkystė ir bibliografija“ II tome 1963 m. paskelbė tyrinėjimą „Nauja dokumentinė medžiaga apie V. Kudirką“ ir istorikas Vytautas Merkys „Lietuvos istorijos metraštyje 1984“ išspausdino tyrinėjimą „1895 metų Vincas Kudirkos byla“ ir pateikė papildomų dokumentų. Visos tos publikacijos, pažymi įžanginiame žodyje knygos autorius, įnešė daug naujos šviesos į Kudirkos gyvenimo ir veiklos pavaizdavimą.

Julius Būtenas nuosekliai chronologiškai supažindina skaitytoją su visa Vincas Kudirkos biografija, stabtelėdamas prie svarbesnių jo gyvenimo epizodų. Tai „Ryšiai su „Proletariatu“, „Dėl „Varpo“ krypties“, „Susitikimas su klerikalais ir areštas“, „Varpas vėl Kudirkos rankose“. Vaizdžiai, sklandžiai pasakodamas, J. Būtenas atskleidžia šio garbingojo suvalkiečio politinį brendimą: kaip Marijampolės gimnazijoje ir Varšuvos universitete buvęs lenkomanas, vėliau J. Jablonskio laišku, draugų pokalbių ir ypač „Aušros“ paveiktas, stojo į kovotojų dėl lietuvių tautos reikalų gretas kaip buržuazinis liberalas. Antrajame „Varpo“ numeryje buvo įdėtas toks šio laikraščio krypties kredo.

— „Mes norime tarnauti Lietuvai tokiai, kokia ji šiandien yra, o ne griaujant daryti ją tokią, dėl kokios galėtume turėti savo asabiškas simpatijas, nes Lietuva, kokia nebebūtų, nors jos idealai ir neatsakytų mūsų asabiškiems idealams, reikalai turi būti brangesni už pažiūras vienviečių žmonių arba smulkių krūvelių“.

J. Būtenas prisipažįsta, kad jo

darbas būtų buvęs žymiai lengvesnis, jeigu jis būtų turėjęs po ranka V. Kudirkos dienoraščių, atminimų, abipusės korespondencijos bei kitokios dokumentinės medžiagos. Deja, jis atsiminimų nerasė, išskyrus keletą pastabų apie tai, kokį įspūdį jam padarė „Aušros“ laikraštis. Neliko ir jokių V. Kudirkos užrašų, taip pat laiškų, nes jis gyveno tokiais laikais, kai korespondenciją reikėjo slėpti arba deginti, kad ši, patekusi į caro žandarų rankas, netaptų įkalčiu.

Užtat, pateikdamas išlikusius V. Kudirkos ir kitų asmenų jam rašytus laiškus, J. Būtenas pateikia juos išties — kaip brangius biografinius dokumentus. Jei tarp jau paskelbtų publikacijų pasitaiko nesutarimų, net prieštaravimų, tuomet J. Būtenas pateikia ne vieno asmens nuomonę.

Nuėjusdamas mirtį, pirmasis mūsų satyrikas, pirmasis kompozitorius, pirmasis plataus masto publicistas rašė:

„Jeigu audra ištikus verstų  
stulpą vieną  
Iš tų, kurie prilauko jūsų namo  
sieną,  
Namas negrius — iš baimės jūs  
neišlakstykit,  
Tik vieton ano stulpo tąją pačią  
dieną

Tuoj kitą statykit!“

Tad ir džiugu, kad pagaliau, per ilgų tylėjimų metų apie V. Kudirką, pagaliau imti statyti jo atminimo „stulpai“: neseniai „Pergalės“ žurnale paskelbta jo satyra „Viršinkai“. Dabar pagaliau — ilgai laukta J. Būteno knyga „Vincas Kudirka“. Belieka tikėtis, kad atgijusi atminimo „stulpų“ statymo tradicija bus tęsiama ir toliau: juk iki šiol dar nepakartotas 1909 metais Tilžėje išleistas Vincas Kudirkos raštų šešiatomis...

A. Savickas

## Paminklas lietuvių kalbos puoselėtoji

50 tūkstančių rublių jau surinko šiauliečiai švietėjo ir praėjusio amžiaus rašytojų mecenato Povilo Višinskio paminklui, kurį numatoma atidengti šiame Žemaitijos mieste ateinančių metų birželio 29 dieną.

Povilo Višinskio atminimą nū-tarta įamžinti visuomenės siūlymu. Į Šiaulių miesto vykdomąjį komitetą kreipėsi Dramos teatro kolektyvas, „Nuklono“ gamykla, „Rūtos“ konditerijos susivienijimas, „Stumbro“ odos gamykla, bei daugelis kitų kolektyvų ir pavienių asmenų, siūlydami savo lėšas ir pagalbą įamžinti Povilo Višinskio

## Verkių rūmai

Simtmečius siekia Verkių istorija. Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose jie paminėti 1318 metais. 1387 metais, kai Jogaila, su Vytautu apkrikštijo Lietuvą, ši vietovė buvo paskirta Vilniaus vyskupams.

Apie 1700 metus vyskupas Bžostovskis kalno papėdėje Verkiuose stato rūmus. Ypatingai ši vieta patiko vyskupui Ignui Masalskiui. Jis net su kapitulos sutikimu iškeitė savo turimą dvarą Raudondvaryje ties Nemenčine į Verkius. Ruošdamasis Verkius padovanoti savo giminaitei, ištekėjusiai už kunigaikščio de Ligno, Masalskis nusprendė Verkiuose pastatyti naujus rūmus. Juos statyti buvo pakviestas Vilniaus universiteto profesorius Knakfuskas, kuris nusprendžia rūmus statyti ant kalno.

1782 metais, baigęs mokslus užsienyje, į Lietuvą sugrįžo Laurynas Stuoka-Gucevičius, kuriam Masalskis perdavė rūmų statybą. Gucevičiui iš pradžių nepatiko Knakfuko parinkta rūmų statybos vieta, bet jis vis dėlto pastato rūmus ant kalno.

Dirbdamas su dideliu kūrybiniu užsidegimu, jaunas architektas sukūrė trijų dvaro rūmų kompleksą su keletu mažesnių pastatų, susiliejančių į darnų bendrą ansamblį.

Išilgai elipsinės formos aikštės ašies stovėjo centrinis pastatas su jonėniniu portiku, o ašies galuose — gana kuklūs šoniniai pastatai. Centrinio pastato pirmame aukšte buvo didelė salė su langais į parką, o šalia — dvi šoninės salės ir dar 14 kambarių, išdėstytų anfiladine tvarka. Antrame aukšte kambarių išdėstymo tvarka buvo tokia pat, tik virš didžiosios salės buvo patalpa teatrui, užbaigta elipsės formos kupolu.

Deja, centrinis rūmų pastatas iki mūsų dienų neišliko. Išliko tik šoniniai pastatai, kurie buvo skirti apgyvendinti tarnams.

1792 metais Verkius atiteko grafui Potockiui, vedusiam de Ligno dukterį. Juos iš pastarojo 1839

metais nupirko grafas Vitgenšteinas. Grafas nugriovė centrinius dvaro rūmus, kurie labai nukentėjo Napoleono invazijos metu. Kairysis šoninis pastatas buvo pritaikytas grafų rezidencijai. Perstatinėdamas rūmus, šveicarų architektas Bernardas Simonas sudarė klasicistinį rūmų išplanavimą.

Vitgenšteino laikais rūmai garsėjo savo turtais. Čia buvo saugoma daugybė archeologijos radinių, ginklų, kitokių senienų, didelė paveikslų galerija, turtinga biblioteka.

1850 metais rūmuose laikomos kolekcijos buvo leidžiamos lankyti. Tai buvo pirmasis muziejus dabartinėje Tarybų Sąjungos teritorijoje. Ermitažas Leningrade pirmuosius lankytojus priėmė tik 1856 metais.

Svečius žavėdavo ne tik rūmai, bet ir juos supantis parkas. Jo išplanavimas organiškai susietas su bendru dvaro išplanavimu pailga privažiavimo kilpa; jos viduryje — fontanas, apsuptas simetriškai išdėstytų pastatų. Už centrinių rūmų — vingiuoti, gerai su reljefu suderinti takai. Parke buvo įrengti tvenkiniai, kurie aprūpindavo dvaro gyventojus gyva žuvimi. Prie Neries iki mūsų dienų išliko keli Gucevičiaus suprojektuoti pastatai, žvejų nameliai, karčema.

Kurdamas parką, Gucevičius vykusiai panaudojo ir mažytį į Nerį įtekantį upelį, keliose vietose jį užtvėnkdamas. Per upelį buvo peresti keli tiltai su lengvais ažuriniais parapetais. Tokie pastatai parke, kaip pavėsinės, parko kalneliai, tvenkiniai, tilteliai, buvo būdingi parkų statyboje XVIII—XIX a.

Apie buvusią Verkių didybę ir grožį geriausiai kalba Karolio de Ligno — Austrijos feldmaršalo, rašytojo, karvedžio žodžiai, kuriais jis teigė, kad tuo laiku Verkių rūmai ir parkas nenusileido geriausiems Vakarų Europos tokio tipo statiniams.

K. Andriušis

## „KOLEDŽAS“ VERSLO ŽMONĖMS

— Į Maskvą pasisemti patirties ir parengti greitojo užsienio kalbų mokymo programą bei metodiką pasiuntėme kelis savo specialistus, — pasakojo Vilniaus miesto kooperatyvų asociacijos prezidentas Alfonsas Šlaitas, — ten jau veikia tarptautinis menedžerių rengimo centras, na, o lietuviams verslininkams irgi reikalingi tokie kursai — tarptautiniai kontaktai vis plečiasi, reikia žinoti kalbas, išmanyti ekonomiką.

— Na, o kaip jūs vertinate Kaune jau įkurtą menedžerių ir impresarijų mokyklą, kurią organizavo „Koledžo“ kooperatyvas? — paklausiau.

— Tai verta dėmesio naujovė, mes susipažinome su jos programomis ir norime žengti dar platesnį žingsnį, — atsakė prezidentas.

Taciau nepagalvokite, kad Kauno menedžerių mokykla turi ribotą galimybę. Anaipol. Jei žmogus čia ateis, nusiteikęs rimtai pasirengti verslininko darbui, jis čia gaus daug naudingų žinių ir įgūdžių. Kauniečiai perėmė panašius mokymo įstaigų Suomijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje patirtį. Moky-

mo programoje — pramonės, žemės ūkio valdymo, prekybos ekonomikos, komercinių santykių organizavimo kursai. Jie specializuoti. Čia bus dėstoma daug kal-

bų — anglų, prancūzų, italų, ispanų, suomių ir lenkų. Kiekvienam lankytojui privalomas dviejų užsienio kalbų mokymosi kursas. Visiems — lotynų kalbos pagrindai.

Mokykla dirba komerciniais pagrindais. Dėstyti į ją pakviesti daugelio Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai, vertėjai. Supran-

tama, jog mokymas — ne veiktus. Šiuo metu mokykla jau turi šimtą lankytojų. Egzaminus jiems teks laikyti dalyvaujant tarptautiniam žiuri. Netrukus į Kauno menedžerių ir impresarijų mokyklą atvyks dėstyti užsienio specialistai. Jie perteiks žinias, kaip užmegzti ir palaikyti dalykinius bei komercinius santykius su užsienio partneriais, supažindins klausytojus su įvairių šalių ekonominėmis sistemomis, pažangiu darbo organ-

izavimu.

Jolanta Cepukaitytė  
Vilnis, 1989 m. birželio 8 d.

Didieji žmonės — išdidus, mažieji — pasipūtė. D. Baironas

## DEŠIMT DAINŲ

Antrą kartą Vilniaus sporto rūmai surengė populiariausių dainų konkursą — „Jaunimo estrada“.

— Konkurso tikslas — išaiškinti labiausiai mėgstamas dainas, — pasakoja renginio režisierius Kazimieras Šiaulytis.

„Jaunimo estrada“ tapo tradiciniu konkursu ir šįkart vyko tris dienas. Klausytojai užpildė 2596 anketas. Pagal rezultatus populiariausiomis dainomis pripažintos: „Lietuva“. Jos autorius ir atlikėjas Kipras Mašanauskas.

— Dainą sukūriau vienu prisėdimu. Ir žodžius, ir muziką, „Lietuva“ paskyriau Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Steigiamajam Seimui, — sako Kipras.

K. Mašanauskas — Vilniaus konservatorijos I kurso kompozicijos klasės studentas. Tikriausiai, kad muzikinius gabumus paveldėjo iš tėvų. Tėvas — Jonas Mašanauskas — žinomas estrados dainininkas, motina — taip pat baigusi Vilniaus konservatoriją. Ji — pirmoji Kipro muzikos mokytoja.

— Pirmąją dainą sukūriau būdamas šešerių metų. Dar nemokejau muzikinės abėcėlės. Mano dainelę užrašė mama, — prisimena Kipras.

Kita daina — „Naujieji metai“. Autorius ir atlikėjas — Romas Dambrauskas.

— Dešimt metų, kai kuriu muziką, dainas. Pradėjau nuo dainuojamosios poezijos, bet apsisvajau ties lyrinėmis, prasmingomis dainomis, būdingomis mūsų tautai, — sako autorius.

Net dvi vietas pelnė kauniškas „Rondo“ ansamblis, kurio vadovas Gintautas Tautkus. Jo daina „Čia Lietuva“ (žodžiai G. Patacko) jaunimui sukėlė daug minčių, o vyresnio amžiaus žiūrovams prisiminimų. Antroji daina — „Trečias atsidusimas“. Muzika taip pat Gintauto Tautkaus, žodžiai Justino Marcinkevičiaus. Labai gražus reginys, kai Gintautui pritarė ne tik jo ansamblis, bet ir Šiaulių vaikų studijos „EN-DEN-DU“ (vad. V. Kamrazas). Vaikučiai — o jų apie trisdešimt, apsirengę tautiniais rūbais. Neliko nė vieno abejingo žiūrovo jų dainavimui.

Estetiškiausia grupe pripažinta kėdainiškių „Prologas“. Padainavo „Man visko per mažą“. Iš išrinktų geriausių dainomis dešimtuką matome, kad jaunimas vėl grįžta prie paveldėto iš bočių ne tik lyriškumo, bet ir santūrumo.

Sofija Stanevičiūtė

## Kelionės į Lietuvą

Plačiai žinoma Amerikos lietuviams kelionių agentūra American Travel Service Bureau, per daug metų patyrusi komplektavimu turistinių grupių į Lietuvą, galvojantiems šiemet aplankyti savo gimtąjį kraštą, gimines bei pažįstamus, siūlo pasirinkti bile kurį čia skelbiamą turą. Agentūra išrūpins vizą ir tvarkys visus kitus reikalus, susijusius su kelione. Kiekvieną turą lydės patyręs palydovas iki Vilniaus ir atgal.

Kadangi dabar ryšium su Lietuvoje vykstančiais istoriniais įvykiais įdomu aplankyti Lietuvą, daug žmonių keliauja pamatyti kas ten darosi, o grupėse vietų ribotas skaičius, — paskubėkite užsiregistruoti, pasirinkę bile kurį turą.

Kreipkitės lietuviškai ar angliškai: AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Telefonas: (312) 238-9787.

TOUR NO.	DATES	NIGHTS SPENT IN EACH CITY	Chicago	New York
<b>SPRING</b>				
#101	April 27-May 15	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1	2,150.00	2,100.00
#102	May 16-May 31	Moscow 1, Vilnius 11, Moscow 2	2,395.00	2,245.00
<b>EARLY SUMMER</b>				
#103	June 12-July 02	Moscow 1, Vilnius 15, Leningrad 2, Helsinki 1	2,795.00	2,645.00
<b>VILNIS</b>				
#104	June 14-July 01	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 0	2,595.00	2,445.00
#105	June 26-July 12	Moscow 1, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 2	2,595.00	2,445.00
<b>SUMMER</b>				
#106	July 11-July 30	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1	2,795.00	2,645.00
#107	July 24-Aug 09	Moscow 2, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 1	2,695.00	2,545.00
#108	July 29-Aug 16	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,695.00	2,545.00
#109	Aug 01-Aug 16	Moscow, Vilnius 10, Leningrad 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
<b>LATE SUMMER</b>				
#110	Aug 21-Sept 06	Moscow 2, Vilnius 10, Riga 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
#111	Sept 12-Oct 01	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,795.00	2,645.00
#112	Oct 03-Oct 16	Moscow 1, Vilnius 10, Moscow 1	1,895.00	1,850.00

P.S. Laikraščio „Vilnius“ administracija rekomenduoja laikraščio skaitytojams vykti per šią agentūrą bile kuriuo turu. Administracija

## BARZDOS KALNAS

Sis neįprastos formos kalnas stūkso 14 km į pietryčius nuo Ukmergės. Barzdos kalnas turi gražią pylimo formą. Jo absoliutus aukštis svyruoja nuo 116 iki 130 metrų.

Barzdos kalnas — tai tipiškas ozas. Jis formavosi, matyt, kai tūpo paskutinis Lietuvą dengęs kontinentinis ledynas. Barzdos kalnas stūkso Šašulos-Kertušos dubumos vakariniame pakraštyje, kuri tada yra buvusi ledyno liežuviu guoliu. Čia storo ledo būta dar ir tuomet, kai dubumos pakraščiuose ledas jau buvo gerokai aptirpęs. Vakariname šios dubumos pakraštyje, spėjama, žiojėjo stambus ir šiek tiek vingiuotas plyšys. Juo ir tekėjo laikino pobūdžio priešistorinė upė, iš kurios suneštų sąnašynų ir susidarė dabartinio Barzdos kalno bei gretimų ozo tipo kalvų branduoliai.

Dabar Barzdos kalnu aplinkiniai gyventojai jį taip vadina pagal ukininko Barzdos, kuriam ši kalva priklausė, pavardę. Anksčiau kalva buvo vadinama Žvirblio kalnu.

Barzdos kalnas — vienas iš neskaitytųjų ir vis nykstančių pleistoceninių reljefo formų Lietuvoje. Tokių gražių stačiašlaitių ozų Lietuvoje jau retokai pasitaiko, nes dauguma šios kilmės kalvų jau išekspluotuos kaip smėlio ar žvyro telkiniai.

Barzdos kalnas turi ir mokslinę-pažintinę vertę: kaip pastovus atamos taškas atėities geomorfologiniams ir geologiniams tyrinėjimams, kurie, be abejo, bus vykdomi su tikslu detalizuoti pleistoceninių ledynų judėjimą ir poledynmetę žemės paviršiaus evoliuciją Rytų Lietuvoje. Analogišką reikšmę turi ir šalia esančios kalvos: Bartkunų piliakalnis, Bartkū-

ny, Krikštėnų plokštiniai kapynai ir kt. Šios kalvos vertingos ir kaip archeologiniai paminklai. Tad Barzdos kalną ir gretimų kalvų grupę reikia traktuoti kaip vientisą mokslinės-pažintinės ir turistinės reikšmės geologinį-archeologinį kompleksą.

Kai važiuosite Sirvintų—Ukmergės plentu, nepatingėkite sustoti ir užkopti į šią unikalią ozo kalvą — Barzdos kalną.

A. Linčius

— Legalios pagalbos advokatė Sandra Pettit įtaria Imigracijos ir Natūralizacijos tarnybą, kad ji daug lengviau duoda politinį prieglobstį tiems, kurie atbėga iš socialistinių šalių negu kitokiems atbėgėliams.

## LAISKAI IR PARAMA

Vilnis Adm.

Enclosed you will find a check for \$25. Fifteen dollars for renewal and ten for selfimposed fine for later-renewal.

Peter Elanis  
Brandon, FL.

Drg. Urbikai:

Čia \$80 už keturias prenumeratas į Lietuvą: Stasei Jonelienei, Aldonai Naračiauskienei, Jonui Jurgaičiui ir Bertai Vaitonienei. Už kitas prisijūsiu vėliau.

Nellie Venta  
Richmond Hill, N. Y.

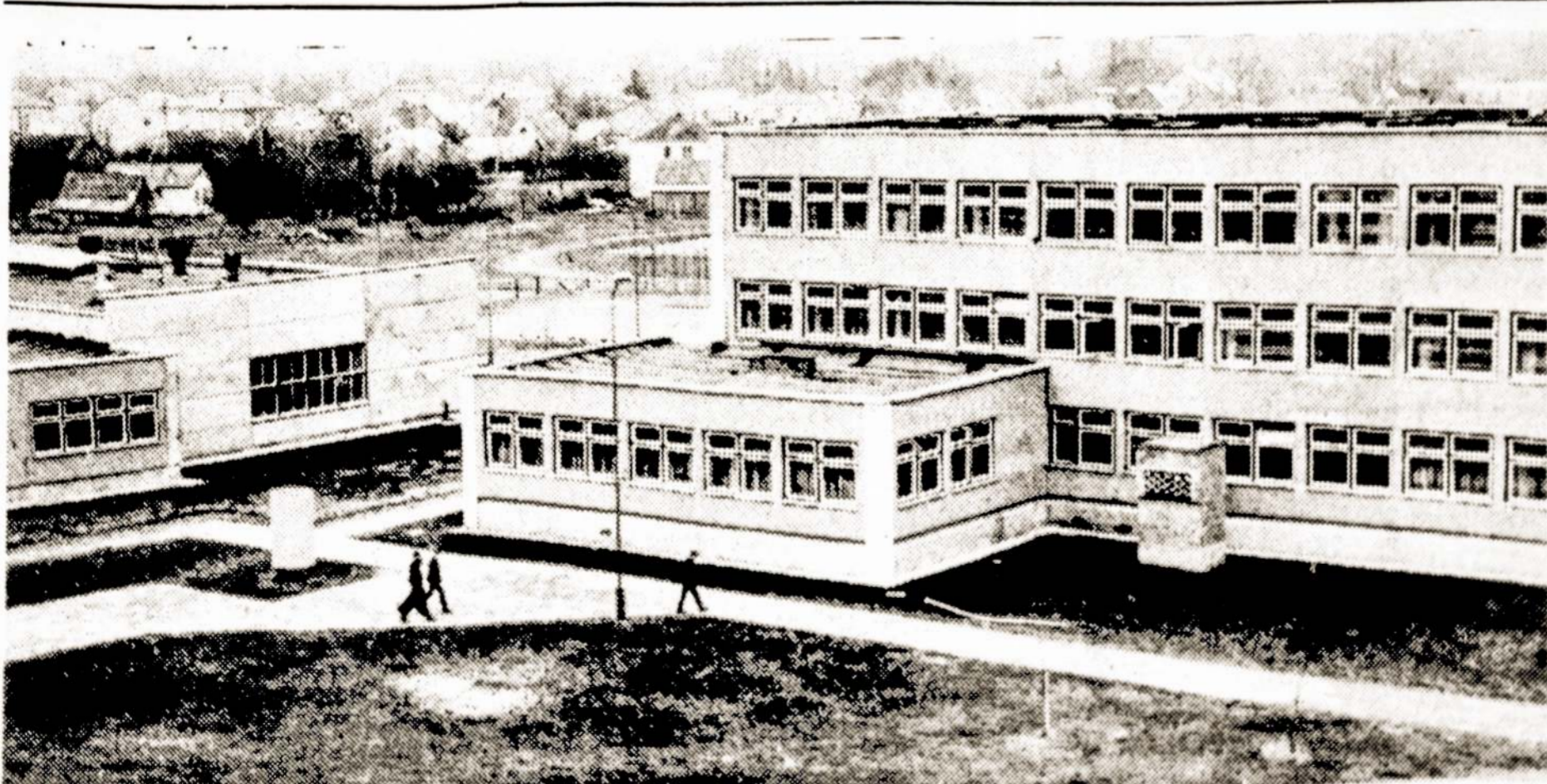
Vilnis Adm.:

\$50 for subscription and remainder as a donation.

Katherine Ainoris  
Chicago, Ill.

Gerbiamieji:

Čia pasiunčiu už laikraštį čekį  
Nukelta į 8 pusl.]



Biržų profesinės technikos mokykloje gerai įrengti mokymo korpusai, bendrabučiai. Šioje mokykloje rengiami pagrindinių žemės ūkio profesijų specialistai, — elektromontuotojai, vairuotojai, gyvulininkystės fermai operatoriai, statybininkai, virėjai.

Nuotraukoje: Biržų profesinės technikos mokymo korpusai.

Vilnis, 1989 m. birželio 8 d.

(Atkelta iš 7 pusl.)

\$20, kas liks, tebus pašto ženklams.  
**B. Shivas**  
Dearborn, Mich.

Gerb. Administracija:  
Enclosed check for \$35. Subscription — renewal \$15 and donation \$20.

**John Vasil**  
West Hartford, Conn.

Gerb. "Vilnis":  
Pasiunčiu \$25. Tai bus už prenumeratą, o kas nuo jos liks — auka. Ilgiausių metų, draugai!

**Alex Lukosa**  
Bedford, Que., Canada

Dear Sir:  
Enclosed is my check for \$50. Please renew my subscription (\$15) and that of my cousin Laima Valiūnaitė in Vilnius (\$20). Please accept the extra \$15 as a donation.

We are hopeful my cousin will be able to come visit us next fall. The paper work is completed, but they need to wait for tickets.

Since I know no Lithuanian, I want to try to pick up a few words before they come. Thanks to some very kind people I now have a couple of dictionaries. That'll help me translate "Vilnis" too.

My mother and I appreciate the local Lithuanian contacts we made through Vilnis.

**La Verne Koll**  
Phoenix, Arizona

Gerb. J. Urbikai:

Ačiū Jums už paslaugą. Labai nesijaučiu. Ligos mane kankina. Linkiu Jums geros sveikatos ir Jūsų žmonai Mary. Gaila netekome Antaninos Butkis ir J. Kenstavičiaus. Mažėja mūsų eilės.

**Julia Andrusis**  
Gulf Port, Fl.

Gerb. "Vilnis" Administracija:  
Aš buvau "Laisvės" skaitytojas per daug metų. Noriu užsiprenume-

#### BUVO NUVYKUSI PAS SESERĮ

Prieš pora savaitių Marytė Urbikienė buvo nuvykusi į Bostoną pas seserį Oną Petrutienę pasveikinti Petrutienės anūką Brett Chiko, baigusį kolegijoje mokslą. Ona anūkiui buvo surengusi "graduation" iškilmingus pietus, kuriuose, be šeimos bei giminių, dalyvavo ir jaunuolio draugai bei pažįstami.

Tuo metu Julius Urbikas buvo išvykęs į Texas į susitikimą su bendraamžiais karo veteranais per II Pasaulinį karą Prancūzijoje.

—ka

#### ČIKAGOJE KONCERTAVO "ARMONIKA"

Paskutinėmis gegužės dienomis Čikagoje koncertavo garsusis Lietuvos muzikantų kolektyvas "Armonika". Koncertai vyko plačiai čikagiečiams lietuviams žinomo Jaunimo centro didžiojoje salėje.

Publikos, kurią imtinai sudarė pokarinė ateivija (dypukija), susižavėjimas kolektyvo pasirodymu buvo neapsakomas, lygiai taip, kaip ankstesniais pasirodymais Vilniaus Jaunimo teatro artistų bei Vilniaus universiteto saviveiklininkų Ratilio. Gegužės 28-29 dienomis salėje publikai vietos ne-

ruoti "Vilni" dviem metams. Cia rasite \$30 Money Orderį. Mano adresas . . .

**Benedict Sauka**  
Brockton, Ma.

Gerb. Redakcija:

Siunčiu \$20 čekį. Moku \$15 už prenumeratą, o \$5 — auka.

**Stever Janus**  
Canton, Ma.

Gerb. J. Urbikas:

Cia rasite čekį sumai \$35. Prašau atnaujinti "Vilnis" prenumeratą M. Mazuraitienei. Likusius \$20 ji aukoja "Vilnis" naudai. Viso gero visiems.

**V. Taraškiene**  
San Leandro, Cal.

#### EXTRA

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros klubo nerėms ir Ex-Mainerių klubo nariams pranešu, kad abiejų klubo nerių susirinkimai vyks ant-radieni, birželio 20 d., "Vilnis" salėje.

Pradžią bus lygiai 12 val. dienos. Atsi-neškite marinės duoklės knygetes ir nesivéluc-kite.

Sker. **Nellie De Schaaf**

#### OUR APOLOGY

Our apology to Lithuanian Senior Citizens Club Officers and Members of St. Petersburg, Fla., in the inadvertent error in the printing of Mildred Lukas sympathy notice that appeared in Vilnis May 25, 1989 issue No. 11. The sympathy notice appears now as originally submitted by Mary Brennan.

Adm.

#### MIRUS ANNAI JACOBS — JOKUBAUSKIENEI

Reiškiame gilią užuojautą velionės sūnui Albert, jo žmonai Annai, mirusio sūnaus Frank našlei Olga, anūkam Raymond, Wayne, Frank Jr. ir keturiems proanūkiams, seserėčioms Valerijai Urbikas ir jos vyrui Tony, Lillian Roller ir jos vyrui Ernest, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

**DOVIE ir VYTAUTAS YOTKA**

#### Liūdnas prisiminimas URŠULĖS KAVOLIŪNIENĖS

(Dorchester, Mass.)

Mirė 1959 metų gegužės 31 dieną. Nors jau 30 metų praėjo nuo tos dienos, brangioji mamytė, kai mus palikai taip netikėtai ir staigiai sustojo plakusi tavo širdis, bet mūsų širdyse dar neužgeso tas skausmas, kurį mums uždavė tavo mirtis.

Kol gyvi būsime lankysime jos kapą ir puošime gražiausiomis gėlėmis.

Liūdi duklė **JULIA**,  
sūnus **VICTORAS**

#### ST. PETERSBURG, FLA. MILDRED REPECKA

(Died April 29, 1989)

Our deep and sincere sympathy is extended to sisters **TILLIE LUKAS** and **ANASTASIA GREEN**, relatives and friends.

Mildred was a loyal and active member of the club for many years. She served as Treasurer for the club and Treasurer for the chorus. She also sang in the chorus and helped with serving at the Saturday dinners.

She will be gratefully and fondly remembered by all of us.

**LITHUANIAN SENIOR  
CITIZENS CLUB  
OFFICERS and MEMBERS**

#### MIRUS

#### Antaninai Butkis [Mikužis]

Reiškiame gilią užuojautą velionės sūnams Frank Mikužis ir jo žmonai Gerry, John Mikužis ir jo žmonai Helene, anūkam, seserėčioms, broliams, seseriai Josephine Vaišvila, bei kitiems artimiesiems, draugams.

**MARY WALAITIS,  
BARNEY ir MARY BRENNAN**  
Clearwater, Fla.

SOUTH OZONE PARK, N. Y.

#### Liūdnas prisiminimas



#### JONAS LAZAUSKAS

(Mirė 1975 m. gegužės 22 d.)

Jau praėjo 14 metų, kai staiga nustojo plakusi mano mylimo ir brangaus vyro ir dukters tėvo širdis ir užgeso gyvybė. Jį kiekvieną dieną prisimename su širdies skausmu.

Mielasis, ilsėkis ramiai gražiame Cypress Hills kalnelyje. Tavo šeimos meilė pasiliks amžinai mūsų mintyse.

Liūdinti žmona — **JULIJA LAZAUSKIENE**,  
Ft. Lauderdale, Fla.,  
dukra — **LILLIAN PAULSON** su šeima,  
Miami, Fla.